

Thomae Sydenham Methodus curandi febres, propriis observationibus superstructa.

Contributors

Sydenham, Thomas, 1624-1689

Publication/Creation

Londini : Impensis J. Crook, 1666.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/q3s8zu46>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

METHODUS
CURANDI
FEBRES

SYDENHAM

1666

F. III

50440/A

~~Dupl~~ ~~we~~ ~~7/5~~
~~7/5~~

First Edition

none

~~514~~
~~531~~

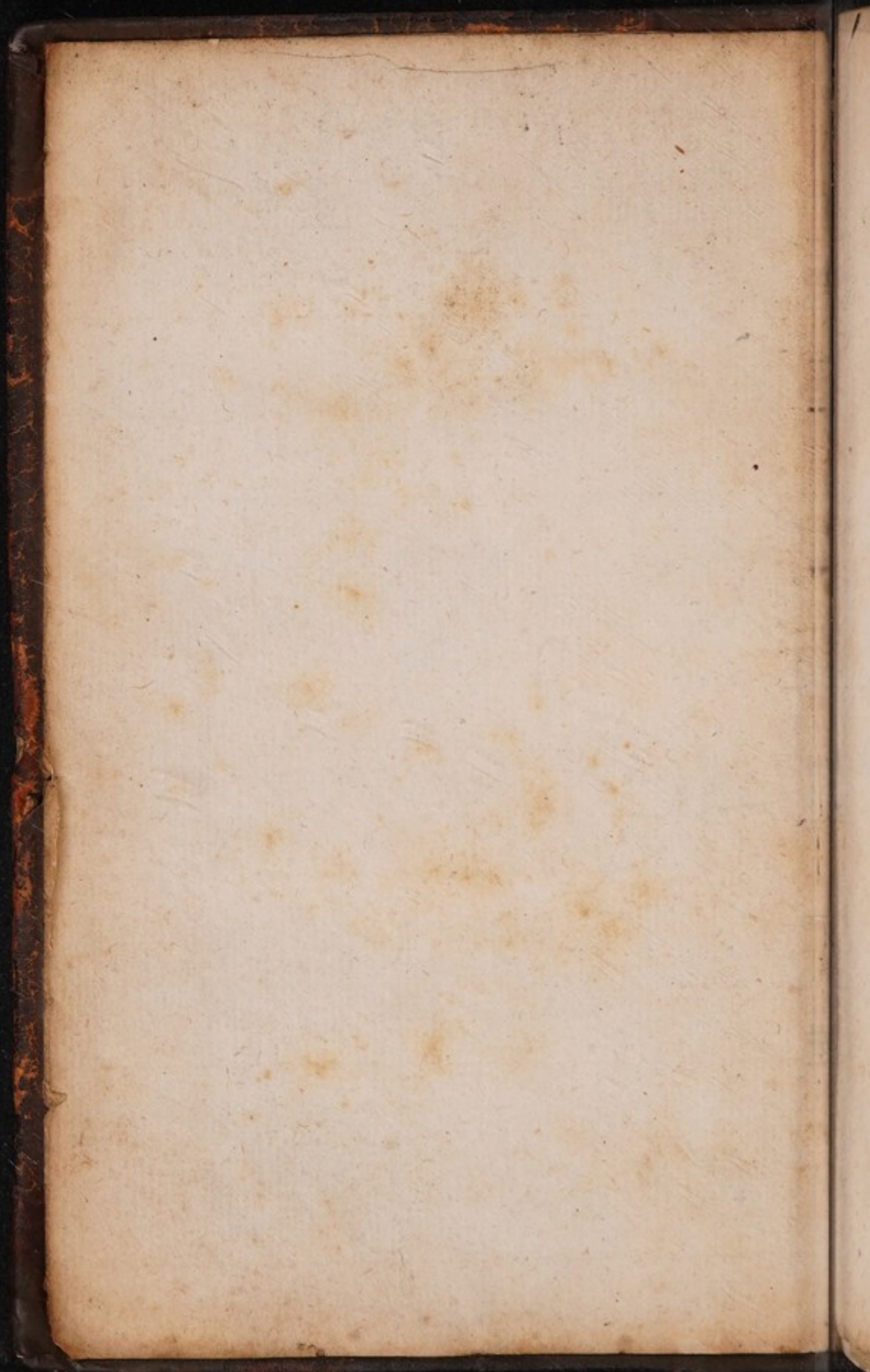
63.B.44

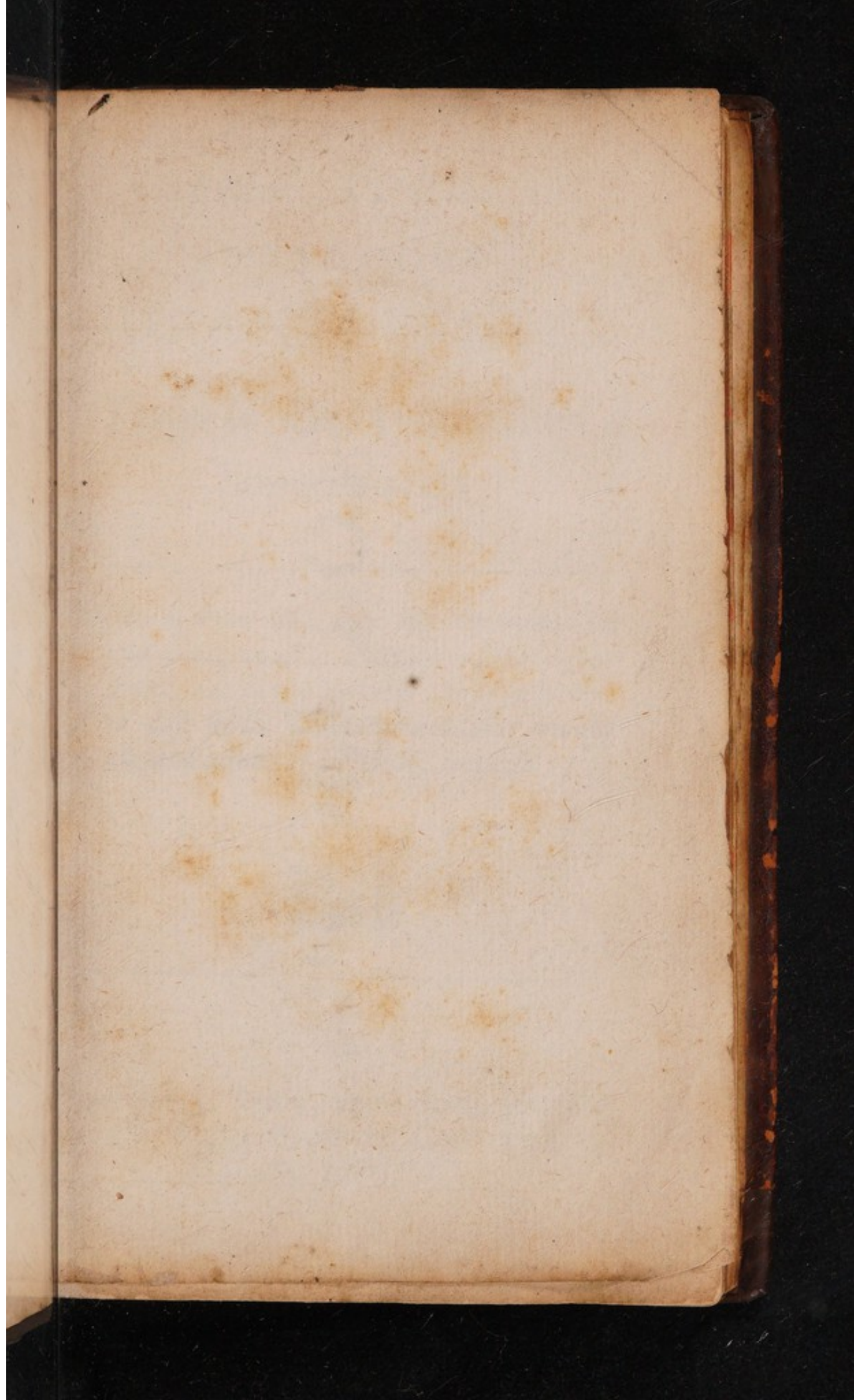
29545

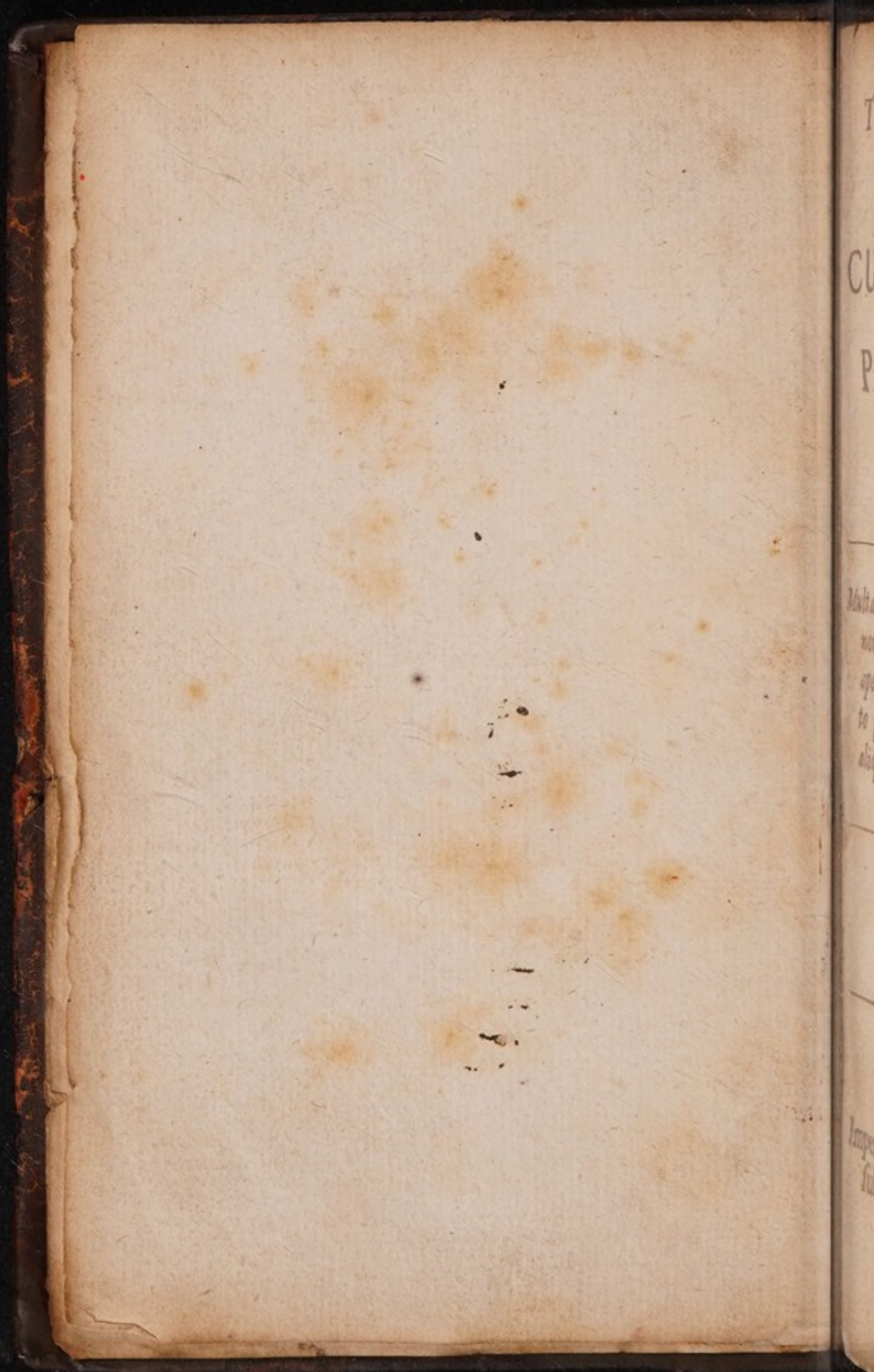
$\frac{a}{4}$

Page 2/11

T

CU

P

Maria

no

op

to

alia

Imp

fu

THOMÆ SYDENHAM
METHODUS
CURANDI FEBRES,

Propriis Observationibus
Superstructa. *p
6
6*

*Multa egerunt qui ante nos fuerant, sed
non peregerunt: multum adhuc restat
operæ, multumq; restabit: neq; ulli na-
to post mille ~~secula~~ præcidetur occasio
aliquid adhuc adjuvendi. Seneca.*

LONDINI,

Impensis J. Crook, apud quem veneunt
sub Signo Navis in Cœmeterio
D. Pauli. MDCLXVI.

29545

Illmo & Excell^{mo} Domino

D^{no} ROBERTO BOYLE.

Usque adeo bonorum
doctorumque animos
quicquid ad te (*Vir undiqua-
que Nobilissime*) quoquo mo-
do pertinere conspicitur, at-
tentos continuò reddit & ex-
perfectos, ut eos prævideam
statim cognoscendi avidos,
in quibus demum fretus ratio-
nibus Nominis tui longè ce-
leberrimi authoritatem ad
hujusce operis patrocinium
asciscere sustinuerim. Quid
pleriq; in simili negotio pro
more causari soleant, me

Epistola Dedicatoria.

neutiquam fugit. Est sanè
quòd ego (perinde ac faciunt
alii) de multis magnisq; tuis
erga me meritis palàm po-
pulo commentari possem ;
atq; etiam grati animi speci-
men daturus, honoris ac cul-
tûs quo te prosequor duratu-
rum aliquod monumentum
multo verborum apparatus
architectari. Atqui ejusmodi
consilium (ut liberè profite-
ar) in te tam præfidenter in-
terpellando, ab animo meo
procul abfuit. In immensas
laudes tuas descendere nomi-
nari institui, aut eximias animi
dotes, quibus decantatissimarum
anteriorum ætatum nominum
unus exæquas (uberrimam
sanè tum mihi met ipsi, tum
operi meo qualicunq; hono-
rificam

Epistola Dedicatoria.

rificam præfandi materiam)
edisserere. Enimvero id ip-
sum Tractatus à te jampri-
dem in lucem emissi plenissi-
mè loquuntur, nec alio tibi
opus futurum est præcone,
cujus subsidiaria vox nominis
tui claritatem amplificare sa-
tagat. Quocirca tritis hisce
jamq; tralatitiis præfandi ar-
gumentis ultrò repudiatis,
me Tractatum hunc ideò in
clientelam tuam dedisse pro-
fiteor, propterea quòd, quem-
admodum ego tuo suasu atq;
instinctu hanc provinciam
suscepi, ita etiam eorum quæ
hìc traduntur veritatem & ef-
ficaciam tute ipse, testis pla-
nè locupletissimus, experien-
tiâ aliquoties comprobata
conspexisti; dum ad illud

Epistola Dedicatoria.

obsequii identidem descenderes (quæ tua & quidem egregia est humanitas) ut temet in adeundis ægris meis comitem mihi adjungeres; in qua sanè re benignum animi affectum ad honesta utcunq; sese demittentem, velle invito hujusce sæculi genio, ostendisti.

Hanc itaq; tractatiunculam ut benignè accipias & nominis tui splendore illustrare digneris obnixè rogo ac obtestor; quæ etiamsi neq; mole ampla, neq; spoliis Authorum (quorum cineres per me mollitèr cubent) sit sufferta, tamen non erit, uti spero, eo nomine tibi minus grata, quippe qui inter magna quid intersit & tumida non ignoras.

Præ-

Epistola Dedicatoria.

Præter Febrim hæc dispiciendam, & alii sunt morbi quamplurimi, de quibus, cum ipsorum medela praxi minus idoneâ, atq; methodo, rationi (meæ saltem) adversanti niti videatur, me, quò fides tibi data liberetur, differuisse oportebat. Sed visum fuit, in ætate, quam subtiles potius speculationes quàm sincera praxis exercent delectantque, hujus opusculi fatum prius experiri, quàm plura temerè periclitari.

Quod superest, *Vir Excellentissime*, temeritatis, si quæ in hoc opere nuncupando admissa videbitur, veniâ impetratâ, nec non eximiis tuis erga me meritis gratissimè agnitis, hujus Epistolii insti-

Epistola Dedicatoria.

tuto factum est satis. Quan-
quam multiplici benevolen-
tiæ nomine tibi devinctus,
nunquam esse desinam

Exæ Tuæ

Servus obsequentissimus,

THO. SYDENHAM.

PRÆ-

PRÆFATIO.

Qui Medicinæ dat operam, hæc secum ut seriò perpendat oportet. Primò, se de ægrorum vitâ ipsius curæ commissâ rationem aliquando supremo Judici redditurum. Deinde, quicquid artis aut scientiæ Divino beneficio consecutus est, imprimis ad summi Numinis laudem atque humani generis salutem esse dirigendum; indignum autem esse ut cœlestia illa dona vel avaritiæ, vel ambitûs studio inserviant. Porro, se non ignobilis alicujus aut contemnendi animalis curam suscepisse. Ut enim humani generis pretium agnoscas, Unigenitus Dei filius

Præfatio.

lius homo factus est, adeoque naturam assumptam suâ dignatione nobilitavit. Deniq; nec se communi sorte exemptum esse, sed iisdem legibus mortalitatis, iisdem casibus & ærumnis obnoxium atq; expositum, quibus alii quilibet; quo diligentius & quidem tenerior cum affectu, ipse planè ὁμοιωταῦνς, ægrotantibus opem ferre conetur.

Verùm nonnulli hisce cogitationibus minimè se regi patiuntur, id quod ex eorum praxi, ipsoq; vitæ genere satis manifestum est. Sive quòd fastu turgidi atq; scientiæ suæ opinionem inflati, ad minuta hæc (ut quidem illis videntur) non sine contemptu quodam negligentius descendant, susq; deq; habent.

Præfatio.

habentes quid de miseris mortalibus fiat, ipsorum curæ concreditis ; atq; interim de supremo Numine vel parum cogitantes vel illud forte vix agnoscere dignati : Sive quòd lucro prorsus intenti atq; inbian-tes, aut gloriolæ cupidine abrepti, eò tantùm spectant, ut ditescant ipsi, aut nescio quam nominis famam consequantur. Quicquid sit Medicos omnes, qui quidem probos & prudentes haberi volunt & esse, illud agere oportet, ut bonitatem Divinam agnoscentes primò, mox etiam implorantes, ab ea sapientiam & prosperum rerum suarum eventum expectent ; atque porrò ut omni ope ac studio illuc incumbant, quo non tantùm sanitatem egrotantibus,

Præfatio.

bus, verum & Medicæ quam
profidentur arti certitudinem a-
liquanto majorem acquirant :
huc nimirum experimenta sua
dirigentes, ut medendi ratio
locupletior & luculentior indi-
es evadat, atq; adeo ut genus
humanum securiùs atque uni-
versaliùs illius beneficio per-
fruat, etiam postquam illi
fatis concesserint. Ego itaq;
officii mei conscius hanc me-
thodum curandi Febres propri-
is observationibus superstru-
ctam orbi trado. Quandoqui-
dem enim, Deo qualibuscun-
que conatibus meis aspirante,
visus mihi sum certiore
quandam atq; magis genui-
nam Februm curandarum ra-
tionem quàm quæ vulgò obti-
net apprehendisse, rem gratam
veræ

Præfatio.

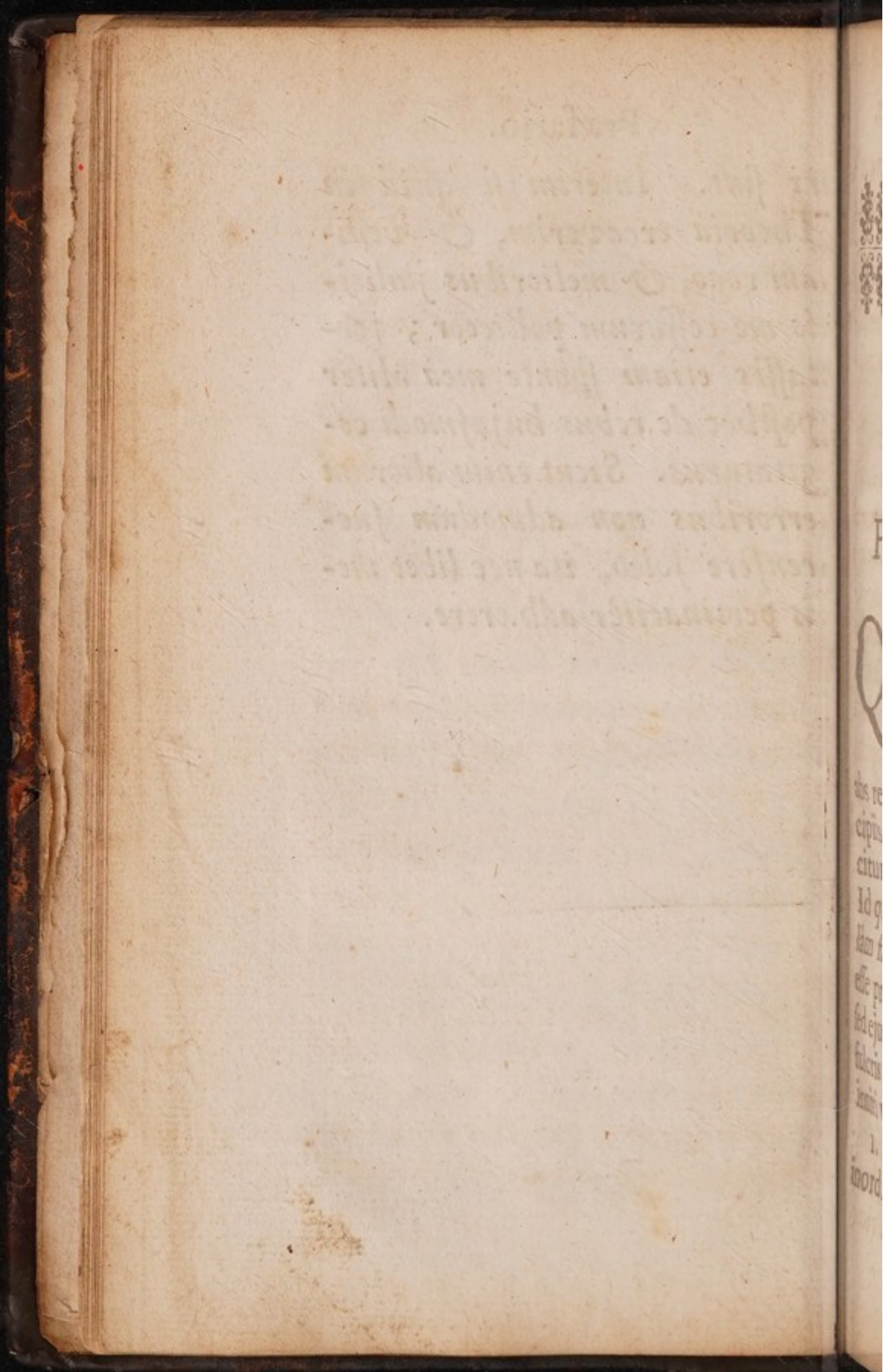
veræ Medicinæ studiosis me
præstiturum sum arbitratus,
si eandem publici juris face-
rem; id quod ego liberali a-
nimo & sincero affectu jam
aggredior: Methodum verò
quâ utor, etsi forte rationibus
minus solidis inniti ea non-
nullis videatur, experientiâ
tamen multiplici comprobata
esse certissimè scio ac pronun-
cio. Quamvis autem prævi-
deam extituros non paucos,
qui vel ex carpendi libidine,
vel superbiâ quâ cæteros om-
nes contemnere atq; aspernari
didicerunt, mihi vel novitatis
studium, ac forte etiam absur-
darum sententiarum patrocini-
um imputabunt, vel è contra-
rio (si forte praxin hanc ex-
perti, commodam illam esse cer-
tamq;

Præfatio.

tamq; compererint) me nihil
non vulgare sibiq; satis antea
cognitum protulisse affirma-
bant; haud tamen deterreri
me passus sum, quo minùs in-
genuis hominibus, & veri si-
mul ac humani generis amanti-
bus hasce paginas communica-
rem. Mea enim indoles atque
ingenium illud est, ut quid na-
suti isti atque fastuosi dicant
vel sentiant parum admodum
sim sollicitus. Sapientibus au-
tem & probis hoc dictum vo-
lo, me quidem nihil omninò
quoad rerum atq; experimento-
rum veritatem imposuisse; om-
nia candidè atq; ingenuè elocu-
tum. Neq; verò quicquam du-
bito, quin ipsi aliquando peri-
culum facientes, suos etiam
calculos huic methodo adjectu-

Præfatio.

ri sint. Interim si quid in
Theoriâ erraverim, & veni-
am rogo, & melioribus judici-
is me cessurum polliceor; for-
tassis etiam sponte meâ aliter
posthac de rebus hujusmodi co-
gitaturus. Sicut enim aliorum
erroribus non admodum suc-
censere soleo, ita nec libet me-
is pertinaciter adhærere.

Sectio Prima.

D E

Febribus Continuis.

Quænam à me in Februm
continuarum medelâ ob-
servata est methodus, quò
luculentiùs patefcât, non
abs re futurum arbitror de Prin-
cipiis, è quibus Praxis nostra enaf-
citur, pauca quædam præmittere.
Id quod eò libentiùs facio, ut pa-
lâm fiat Therapiam nostram non
esse prorsus Empiricè institutam,
sed ejusmodi quæ solidis rationum
fulcris innitatur, aut saltem nobis
inniti visa est.

I. Ac primò quidem adverto
inordinatam illam massæ sangui-
neæ

B

neæ

neæ commotionem Februm omnium seu causam, seu comitem, à naturâ concitari, vel ut heterogenea quædam materia in eâdem conclusa, ac ipsi inimica secernatur; vel ut sanguis in novam aliquam diathesin immutetur.

Atque in hoc negotio magis arridet latiùs & generalius *Commotionis* vocabulum, quàm vell *Fermentationis*, vel *Ebullitionis*; quippe quod inanis λογισμαχίας occasionem præscindat, quam fortassis istiusmodi voces (quæ etiam si explicationem non incommodam admittant, tamen minùs propriæ, ac nonnihil duriores nonnullis videntur) haud satis caverent. Quamvis enim Cruoris in Febris *commotio*, liquorum vegetabilium aliàs *fermentationem*, aliàs etiam *ebullitionem* æmuletur; non desunt nihilominus qui eandem non uno modo ab utrâque plurimum differre arbitrantur. De *Fermentatione* unum alterumve ab illis sumatur exemplum. Primò,

Primò, licèt fermentescèntia liquida vinosam quandam indolem ita nascisci soleant, ut spiritum ardentem ex iisdem destillatio eliciat, atque in acetum facillè desciscant, quod ipsum insigni acore pollet, & spiritum acidum destillando exhibet; neutram tamen ejusmodi mutationem in sanguine hæctenus observatam fuisse contendunt.

Deinde adverti volunt quòd cum in liquoribus vinosis *fermentatio* & *depuratio* eodem tempore peragantur, & quasi paribus passibus procedant, *depuratio* tamen sanguinis in Febris ejusdem *æstuationem* non comitetur, sed consequatur, id quod in paroxysmo febrili per sudores soluto, vel oculorum testimonio, patere existimant.

Quod autem ad *Ebullitionem* attinet, difficilior illis hæc videtur analogia, quæque experientiam habet summoperè refragantem, in multis nimirum casibus, quo-

ties non adeò effrænis est cruoris; orgasmus, ut *Ebullitionis* appellationem mereri possit. Verùm utut sit, (neque enim hisce controversiis me ullatenus immisceri patiar;) quandoquidem *Fermentationis* & *Ebullitionis* vocabula apud recentiores Medicos plurimùm invaluerunt, ego quoque eadem subinde usurpare non dubitaverim, dummodò ex jam dictis satis constet voces istas in hoc Tractatu clariori solummodò dicendorum explicationi inservire.

Porro febrilem hanc sanguinis commotionem ob materiæ cujusdam heterogeneæ, ipsique naturæ adversantis, secretionem ab eadem concitari, omne genus febrium malignarum testatum facit; utpote in quibus, istius ebullitionis sanguinis beneficio, fit excretio ad cutim excrementi in eodem latitantis, & prava qualitate affecti.

Quinimò nec, meâ quidem sententiâ, minùs liquet febrilem sanguinis commotionem sæpè (ne dicam

cam sæpiùs) non aliò collineare, quàm ut ipse sese in novum quendam statum, & diathesin immutet, hominèmq; etiam, cui sanguis purus, & intaminatus perstat, febris corripi posse; sicuti in corporibus sanis evenire, frequenti observatione compertum est, in quibus nullus apparatus morbosus, vel quoad plethoram, vel quoad cacochymiam fuerit, nulla insalubris aëris anomalia, quæ febris occasionem subministraret. Nihilominus etiam hujusmodi homines, præcedente insigni aliqua aëris, victûs, cæterarumque rerum non-naturalium (ut vocant) mutatione, identidè febre corripiuntur; propterea quòd eorum sanguis novum statum, & conditionem adipisci gessit, qualem ejusmodi aër aut victus postulaverint; minimè verò quòd particularum vitiosarum in sanguine stabulantium irritatio, febrem procreet. Etsi nequaquam dubitem materiam in sanguinis despumati-

one post febrilem commotionem, solennitèr excretam, vitiosam esse; quantumvis sanguis laudabilem antea diathesin obtinuerat: id quod vix magis mirandum est quàm quòd esculentorum portiones aliquot corruptæ, & fœtidæ evadant, postquam insignem in corpore alterationem subierint, ac jam à reliquis segregatæ fuerint.

II. Secundò ita mecum reputo, Indicationes veras, ac genuinas, quæ in hoc morbo consurgunt, in eo versari, ut sanguinis commotio intra modum naturæ proposito congruentem, sistatur; eam nimirum ratione, ut nec hinc pluss æquo gliscat, unde periculosæ symptomata insequi solent, nec illinc nimium torpeat, quo pacto vel materiæ morbificæ prætrusio impediretur, vel sanguinis novum statum affectantis labefactarentur conatus. Adeò ut siue materiæ heterogeneæ irritanti, siue cruoris res novas molienti febris ortus debeat.

beat, Indicatio utrobique eadem existat. Hisce positis fundamentis Therapiæ methodum hoc ritu instituo.

Quoties mihi cum ægris res est, quorum sanguis vel per se imbecillior existit (uti ferè in pueris) vel justâ spirituum copiâ destituitur (ut in decliviori ætate, atque etiam in juvenibus diuturno aliquo morbo confectis) à venæ-sectione manum tempero. Enimvero si phlebotomiam his imperarem, sanguis etiamnum citra ejusmodi imminutionem plus satis debilis, despumationi suæ obeundæ prorsus impar redderetur; unde totius massæ perversio, ac proinde forsan ipsius ægri interitus sequeretur (quemadmodum si cerevisiæ aut aliûs cujusvis musti fermentatio intempestivè sistatur, liquores illi vitium plerumque contrahunt.) Quippe particularum, quas semel exterminare cœperit, quæque, tametsi dum reliquæ cruoris massæ æquabiliter immisce-

rentur, puræ extiterant, jam verò putredinem deterrimam acquirere, & cæteros humores gravi inquinamento inficere habiles evaserint, consortium natura ferre amplius non potest. Quanquam haud me latet ægros temeraria sanguinis missione mulctatos, convenientium Cardiacorum usu aliquando servari, sanguinemque ad tenorem defæcationi suæ peragenda idoneum restitui posse. Sed præstiterat plagam non infligi, quàm sanari.

Attamen ubi in contrariæ indolis sanguinem incido, qualis in juvenibus athletico habitu & temperamento sanguineo præditis reperiri consuevit, primum in curatione locum Phlebotomiæ attribuo; quæ (præterquam in casibus inferiùs memorandis) sine salutis periculo hîc omitti nequit. Nam aliàs non solum præ nimia sanguinis ebullitione, Phrenitidum, Pleuritidum, aliarumque id genus inflammationum periculum immineret,

immineret, sed præ copiâ etiam, impeditio omnimoda Circulationis, & totius massæ quasi strangulatus consequeretur.

Mensuram quod attinet, mihi solenne est eam duntaxat sanguinis quantitatem detrahere, quantum conjicere liceat, quæ ægrum ab incommodis quibus immodicam ejusdem commotionem obnoxiam esse diximus, incolumem præstet. Æstuationem verò illam deinceps rego ac moderor, Phlebotomiam vel repetendo, vel omittendo, Cardiacis calidis vel insistendo, vel parcendo, ac denique alvum vel laxando, vel compescendo, prout motum illum vel efferari, vel languescere animadverto.

Post Venæ-sectionem (siquidem ipsa juxta casus præmemoratos necessaria fuerit) sollicitus sedulûsque inquirō nunquid ægrum vel vomitus, vel inanis aliqua vomendi propensio sub Febris initium interturbaverit. Id si contigerit omninò medicamen Emeticum

ticum præscribo, nisi vel ætas tenella, vel insignis aliqua debilitas ægri ab eo temperandum suaserit. Sanè Vomitorium propinare, ubi istiusmodi prægressa est vomendi proclivitas, adeò est necessarium, ut nisi humor ille expellatur, insentinam complurium malorum difficultium sit abiturus, quæ crucem figent Medico toto durante medicationis tempore, ægrumque in haud leve periculum conjicient. Ex horum præcipuis, & maximè solitis est *Diarrhæa*; quæ ut plurimum in defervescentiâ Febris consequitur, quotiescunque Emetica, quando ea suadebat indicatio, omissa fuere. In febris quippe progressu, ubi malignum in ventriculo humorem nonnihil subegerit Natura, & ad intestina amandaverit, illa ab acri humore ex hoc in stomacho fonte perpetim scaturiente usque adeò corroditur, ut non possit non insequi *Diarrhæa*.

Observavi nihilominus in Febris

bribus quæ ineunte Vere grassantur, omissionem Vomitorii, tametsi talis vomendi propensio præcesserit *Diarrhæam* necessario non inferre; quam tamen aliâ quâvis anni tempestate infert; proindeque tunc temporis non adeò necessarium, etiamsi valde proficuum esse Emetici usum arbitror.

Jam autem in eo versatur istiusmodi *Diarrhææ* periculum, quòd æger satis jam morbo debilitatus, enervatur ulterius, & præterea (id quod majoris est in ipsius noxam momenti) in febris declinatione, quo tempore contrahere se sanguis, ac vim suam exercere debebat ad despumationis officium peragendum, penitus præpeditur hâc emissionem.

Jam verò nequid dubites humorem hunc in ventriculo nidulantem, nisi fortè vomitu eliminetur, hanc Tragœdiam (*Diarrhæam* dico) quasi ex insidiis aliquantò post daturum, inquisitione institutâ, nunquam ferè non comperies,

comperies, siquando febrim *Diarrhæa* comitetur, ægrum in morbi principio in vomitum proclivem fuisse, nec tamen Emeticum fuisse propinatum. Porro etiam compertum habebis etiamsi proclivitas illa ad vomendum jam pridem præterierit, *Diarrhæam* tamen quamprimùm Vomitorium exhibueris plerumque cessaturam; dummodo Emetico ferendo pares fuerint ægri vires: Sæpius autem observavi *Diarrhæa* semel abortâ, medicamenta adstringentia vel nihil omninò, vel parum admodum ad eandem sistendam conferre, sive intro-sumpta, sive exterius applicata.

Emeticum quale passim à me propinatur hujusmodi ferè est. *Rec. Infus. Croc. Metall. ʒvj. Oxymel. Scillit. & Syr. Scabios. comp. āa. ʒss. M. F. Emet.* Quod hauriri jubeo tempore pomeridiano, duabus horis post leve prandium. Verùm quò tutius, ac felicius vomitio subsequutura succedat, illud etiam

etiam in mandatis habetur, ut *Zythogale* ℥ vj, vel viij. sint in promptu, quippe quòd periculosa sint ista medicamenta nisi copiosè diluantur: Ideoque quoties vomuerit æger, aut alvum exoneraverit, è vestigio sumendus erit haustus: quo factò, & inania illa tormina præcaventur, & vomendi conatus auspiciatò procedunt.

Sæpe miratus sum dum fortè materiam vomitu rejectam aliquando curiosè contemplabar, eamque neque mole valde spectabilem, nec pravis qualitatibus insignem, quî factum fuerit ut ægri tantum levaminis exinde senserint. Nempe vomitu peracto, sæva illa symptomata (nausea v.c. anxietas, jactationes, suspiria luctuosa, linguæ nigredo, &c.) quæ & ipsos excruciant, & adstantes perterrefecerant, mitigari solent ac solvi, quòdque morbi reliquum est tolerari.

Illud hîc loci non omittendum erit, Si ægri conditio utrumque
auxilium

auxilium postulaverit (Venæ-secti-
onem intelligo, & Vomitori-
um) tutum omnino esse, ut Venæ-
sectio, Emetici exhibitionem præ-
cedat; aliàs enim dum vasa san-
guine distenta sunt, periculum im-
minet ne ex violentis illis vomen-
di conatibus vel rumpantur vasa
pulmonum, vel Cerebrum læda-
tur, affuso cum impetu sanguine:
atque effuso, adeoque æger Apo-
plexiâ correptus pereat. Cujus
rei quamvis historias aliquot
commemorare possim, illis tamen
hîc supersedere visum est, monu-
isse contentus maximâ hâc in re
cautelâ utendum esse.

Siquis autem quærat, quo tem-
pore Febris Vomitorium exhiberi
velim; dico, In ipso planè febris
initio, siquidem optio daretur,
Emeticum propinarem: ita enim
fiet, ut ab horrendis illis sympto-
matibus, ex humorum in ventricu-
lo, locisque vicinis delitescentium
illuvie ortum ducentibus, ægrum
præmuniamus; imò verè & for-
tasse

tasse in ipsis quasi in cunabulis opprimamus morbum, qui aliàs cum ægroti periculo grandescet, ac longævus evadet: nutritus nimirum dictis illis humoribus, qui vel substantiâ suâ in penitiores corporis partes transmissi cum sanguinis malsâ commiscentur, vel ex ipsâ morâ pejores facti, atque venenatâ pravitate inquinati, ex foco suo jugiter pertranseunti sanguini malignam auram afflabunt. Hujus rei (ne longiùs abeamus) Cholera morbus exemplum nobis exhibet; fit enim aliquando ut intempestivâ operâ vomitum in illo morbo cohibere satagentes (sive illud Laudano fiat, sive adstringentibus medicamentis) eo cohibito non minùs periculosam malorum catervam invehant. Humores enim acres corruptique, quorum exclusionem tantisper permittere oportuerat ut satis evacuarentur, hoc pacto repulsi, vires suas, ac sævitiam in sanguine exercent, febrémque accendunt, quæ

quæ ut mali moris, & gravibuss
symptomatis stipata esse solet, ita
nisi propinato Emetico, tolli vix
poterit, etiam ægro jam ne qui-
dem vomituri.

Quòd si nobis (ut sæpe fit) serò
acceritis non licuerit Emeticum
propinando, ægrorum saluti sub
febris initium consulere; certè ta-
men convenire existimaverim ut
quovis morbi tempore illud fiat,
modò vires eo usque morbus non
attriverit, ut Emetici vim ferre
jam amplius nequeant. Equidem
ego die febris duodecimo vomit-
um imperare non dubitavi, etiam
cùm æger vomiturire desisset, ne-
que sine fructu: Eo namque Di-
arrhæam sustuli, quæ sanguinem in
peragendâ despumatione impedi-
vit; quin & seriùs idem facere
minimè dubitarem, nisi virium
attritarum ratio prohiberet.

Vesperì, celebrata jam vomiti-
one, semper illud ago ut tumult-
um ab Emetico in humoribus ex-
citatum consopiam, & quietem
conciliem;

conciliem; ideoque sub noctem,
 vel horâ somni Paregoricum
 quempiam haustum exhibere ju-
 beo. Ex. gr. *Rec. Aq papav. rhæad.*
℥ij. aq. mirab. & syr. de mecon. āa
℥iij. syr. papav. errat. ʒss. M. F.
Haustus.

At si vel ob copiosam sanguinis
 jacturam, quam curationis decur-
 su passus est æger, vel ex vomendi
 frequentia, dejectionibusque in
 Emetici hujus usu factis, vel ex
 præsentis ejusdem ἀπυρεξία, vel ex
 debilitate ejus, vel ex Febris jam
 declinantis vetustate, nullum jam
 supersit in posterum concitandæ
 nimiae Ebullitionis periculum,
 tum metu procul habito, vice
 haustus præscripti, Diascordii sa-
 tis largam dosin vel impermixti,
 vel aquæ alicui Cardiacæ sociati
 exhiberi jubeo. Præclarum sanè
 Medicamentum, modò eâ quan-
 titate exhibueris, quæ remedii
 potius quam tituli mensuram im-
 pleat.

Hic autem loci, priusquam de
 C Emeticis

Emeticis dicendi finem faciam, prætereundum non est, omninò tutum non esse Vomitoria ex infus. Croc. Metall. parata puerulis, ullisve infra adolenscentiam constitutis; vel minimâ quantitate exhibere. Optarem equidem ut illius loco alia nobis tutiora, sed satis interim efficacia suppetent, quæ humorem hunc, in febris declinatione, ferè semper, nisi fortè verno tempore, Diarrhæam minitantem, radicitus extirpare possit; vel saltem ut medicamento aliquo idoneo acrem istam materiam, ejusque vim corrosivam ita mutare liceret, ac retexere, ut commovere Diarrhæam nequiret. Sæpiùs profectò mihi molestum illud accidit, quòd ad infantes, puerosque febre correptos, accersitus, indicationem conspexi, quæ quidem medicamentii usum suavit, cujus ope extrà periculum collocari potuissent, quòd tamen exhibere, veritus infelicem exitum, non sum ausus. Verùm
in

n adultis nullam inde noxam
hactenus observavi, modò cum
cautionibus prædictis Emeticum
propinetur.

Vomendi exantlato negotio,
illud mecum ulteriùs disquirere
soleo, utrum evacuationibus præ-
gressis non obstantibus, sanguis
etiamnum adeò exæstuet, ut illius
effervescentiæ limites adhuc po-
nendi sint, ac sufflumen adden-
dum, an verò eò usque elangue-
rit ut indigeat incitamento; vel
denique, an Fermentatio ad gra-
dum idoneum, ac debitum redu-
cta permitti sibi absque ægri peri-
culo possit. De horum singulis
nonnulla mihi dicenda sunt.

I. Itaque si sanguis eò usque
exæstuet ut meritò adhuc suspica-
ri liceat, ægrum vel Phrenitidi,
vel alii alicui molesto symptomati,
ex nimia sanguinis ebullitione
prognato, obnoxium esse, postri-
diè Emetici exhibiti *Enema* præ-
scribo, idémq; repeti, pro re na-
tâ jubeo; quo sæpe fit ut sanguine

nonnihil ventilato, refrigeratôq;
illius effervescentia satis compes-
catur. Interdum tamen usu venit,
ut Venæ-sectionem etiam semell
adhuc atque iterum repetere ne-
cesse sit, nempe in temperamen-
tis admodum sanguineis, & ætate
florentibus, aut in iis qui nimio
vini usu, inflammatoriam quan-
dam diathesin sanguini suo im-
presserunt. Verùm plerumque
tanto, tàmque insigni remedio
(quale quidem est repetita Venæ-
sectio) non opus est; ac proinde,
si prædictos casus exceperis, effe-
vescentiam illam Enematum ad-
miniculo satis reprimemus. Qua-
re si sanguis nimium æstuet, atque
effervescat, alternis diebus Clyste-
rem injici jubeo, idque ita fieri
ad decimum usque morbi diem
vel circiter. Veruntamen si magna
vis sanguinis missa fuerit, vel
æger sit ætate provectâ, tunc tem-
poris Enemata nulla impero, eti-
amsi sanguis multum efferbuerit.
In his etenim casibus, uti metu-
endum

endum non est, ne omissis Clysteribus, ebullitio concepta eò usque procedat, ut insignis alicujus, & infesti symptomatis periculum immineat; ita certissimum est, eorundem usu sanguinis robur, ac vim, atque (ut ita dicam, etsi minus propriè) tonum relaxari, eatenus quidem ut, in senibus præcipuè (neque enim illis Enemata tam prosperè ac juvenibus cedere solent) Naturæ opus interturbetur, atque impediatur. Quod si vena secta quidem fuerit, sed non multum sanguinis emissum, tunc, uti dixi, Clysteres adusque decimam plus minus diem impero; nonnunquam etiam adusque duodecimam; quod in illis præsertim obtinet, quibus sanguinem demere non audeo. Sunt enim, qui post Intermittentes Autumnales (sive Tertianæ fuerint illæ, sive Quartanæ) febribus continu-
is, ex purgationis, in præcedentis morbi fine, defectu, corripiuntur; His si sanguinem miseris, pericu-

lum est, ne sedimentum illud, quod prægressa fermentatio deposuerat, in massam sanguineam resorbeatur, novæque turbas excitet: Venæ-sectionis itaque loco, rebus ita se habentibus, Clysteribus utor, & quidem ad diem usque duodecimum, modò æger sit juvenis, atque fermentatio nimis exaltata.

2. Verùm è contrario, sive Venæ-sectionem adhibueris, sive omiseris, si sanguinis effervescentia nimis elanguescat, adeoque stimulo egeat, ne Naturæ juvandæ impar fuerit; tunc equidem à Clysteribus etiam ante diem decimum, multòque magis eo præterlapso, prorsus abstinendum arbitror. Quorsum enim jacentem jam, & nimis elanguidam fermentationem ulterius compescere atque reprimere conaremur? Quod si verò post tempus illud, in morbi nempe declinatione, Clysteribus utaris, profectò non minùs absonum id fuerit, atque ab omni
ratione

ratione alienum, quàm si quis effervescenti Cerevisiæ nimis amplum spiraculum aperuerit : Etenim aperto illo spiraculo præpeditur Natura, quo minùs ad moribificæ materiæ separationem unitis viribus incumbat. Postquam igitur vel mediantibus evacuationibus idoneis, atque opportunis, æger ἐξω βαλὼν positus fuerit, quantum ad illa symptomata attinet quæ ex nimia ebullitione nascuntur, vel morbus jam declinaverit ; quantò magis astrictam illi valvum præstitero, tantò magis eum extra periculi aleam colloco : nempe febrili materiâ ad sui concoctionem suaviter, ac blandè propendente. Quocirca si præcedentes evacuationes, sanguineæ massæ quasi laxitatem quandam induxerint, vel inducere minentur, vel æger ante debitum tempus febre levatus fuerit, vel etiam febris ad ultimam suam periodum pervenerit, non solum Enemata procul haberi volo, sed

& Cardiacorum opem atque auxilium suggerendum arbitror, atque mox ad alvum adstringendam memet accingo.

Cardiaca verò quod spectat, quoniam usu mihi compertum est, eadem properè nimis exhibita non contemnendam noxam inferre (crudâ scilicet adhuc existente materiâ, venâque nondum sectâ, metuendum est ne in Cerebri membranas, aut pleuram decumbat) ideo curæ mihi semper est, ne *Cardiaca* exhibeantur, dummodo vel nihil omninò, vel parùm sanguinis emissum, nullâq; alia insignior evacuatio facta fuerit, aut æger ætatis vigorem nondum exegerit; neque enim video, quorsum sanguis ejus per se satis locuples, ulteriùs in ipsius perniciem ditesceret: Locuples autem atque opulentus satis est, neque succendiculis eget, quamdiù evacuationes insignes calorem ejus insitum non prostraverint. Hujusmodi ægris domi nascuntur: *Cardiaca,*

Cardiaca, & quæ foris adduntur, aut frustranea sunt, aut etiam damnosa: quapropter ego vel nulla omninò, vel saltem levissima, permiserim. Interim verò si æger ex profusis evacuationibus lassus & languidus, vel ætate fuerit proventus, solenne mihi est, Cardiaca vel in ipso febris initio propinare: Morbi autem die duodecimo, negotio tunc temporis ad secretionem vergente, medicamentis calidioribus liberaliùs indulgendum censeo; (imò paulò maturiùs idem fieri potest, modò non metuendum sit, ne febrilis materia in partes principes præceps agatur;) Namque hoc tempore quò magis calefecerim, eò magis concoctionem acceleravero. Neque reverâ cogitando assequi possum, quid sibi velint Medici, cum sua præcepta toties ingeminant, de remediis ad promovendam febrilis materiæ concoctionem administrandis, id quod in morbi initio accersiti sæpe faciunt: nihilominus

hilominus tamen eodem ipso tempore medicamenta ejusmodi imperare non dubitant, quæ febrim scilicet attemperare possint. Profectò enim est Febris ipsa Naturæ instrumentum, quo partes impuras à puris secernat : hoc illa modo plane imperceptibili præstat ab initio, atque etiam in *acutissim* morbi, verùm in ejusdem declinatione apertiùs, atque manifestiùs idem opus aggreditur, id quod ex urinâ cernere licet. Materiæ febrilis *concoctio* nihil aliud revera significat, quàm peccantis materiæ à sanâ separationem. Hanc igitur ut acceleres, non satagendum nescio quibus, attemperantibus, sed Febris effervescencia tamdiu permittenda est, quamdiu salus ægrorum passa fuerit ; cum autem finem spectat, atque declinationem, secretionem jam conspicuâ, tunc quidem calidioribus medicamentis illam à tergo insequemur, ad rem eo celerius ac certius perficiendam. Atque hoc
reipsa

re ipsa est, febrilis materiae concoctionem promovere; cum evacuationes, & refrigerantia moras enectant, & curationem impediunt, ipsamque sanitatem jam appropinquantem abigunt, uti sæpius à me fuit observatum.

Si fermentatio satis progrediatur, despumatio circa diem decimum quartum peragetur: Verùm si refrigerantia quælibet seriùs adhibueris, atque ita eorum ope effervescentia sufflaminetur, mirum non est, si febris ad diem vicesimum primum, quin & in effœtis corporibus malè tractatis multo longiùs excurrat.

Illud porro observatu dignum est, quandoque accidere, ut æger Clysterum, aliorumve catharicorum usu circa declinationem morbi intempestivè præscriptorum, parùm alleviari videatur, imò nonnunquam apyrexia omnimodâ frui, post diem autem unum alterumve senties, non tam pristinam febrim vires suas redintegrasse,

se, quàm novam accendi : rigor nimirum, atque horror subito invadet, quem mox excipiet calor atque febris, idem stadium (nisi forsan in intermittentium classem se reponat) decursura, quod in præcedentibus monstratum fuit. Cum ita se res habeat, non aliter tractandus est æger, quàm si antea febre non detentus fuisset, verùm quoad res agendas calcata jam vestigia repetenda : despumatio enim, quæ cœptæ jam ebullitioni debetur, non nisi prædicti temporis, scilicet 14 dierum spatio peragetur, utcumque molestum fuerit ægro, à prægresso morbo satis jam debilitato, eousque sanitatem expectare.

Cardiaca, quæ adhibeo, passim sunt ejusmodi, quæ statim subindicabo, quorum *moderationibus* utor in morbi principio, æstuatione maximè fervente ; gradatim ad usum calidiorum, juxta morbi progressum, vel ebullitionis gradus pergens ; semper memor
licere,

licere, siquidem multum sanguinis
missum, vel æger senex fuerit, ut
Cardiaca fortiora administrentur,
quàm cum vel nulla præcesserit
Venæ-sectio, vel æger ætate flo-
ruerit.

Moderata autem illa quæ dixi,
Cardiaca fiunt ex aquis stillatitiis
(*verb. gr.*) Borag. Citr. Scord.
compos. fragor. Theriacal. cum
admixtis Syrup. Melissophyll.
Fernel. Caryophyll. & de succo
Citr. &c. *fortiora* verò ex pulver.
Chel. Canor. Comp. Bezoar.
Confect. de Hyacinth. Theriac.
Androm. aliisque ejusdem indolis.
Quæ sequuntur in frequenti usu
sunt.

*Rec. Aq. borag. citri, scordii com-
pos. & cerasor. nigr. āa ʒij. aq.
cinamoni hordeati ʒj. margarit.
præparat. ʒij. sacchari cristallini
ʒjss. Misce. sumat cochl. iiij. sæ-
pius in die, præcipue in languo-
ribus.*

*Rec. Aq. totius citri, & fragor. āa
ʒiiij. aq. cord. frig. Saxon. ʒi. aq.
theriac.*

theriac. stillat. syr. melissophyll. Fernel. Caryophill. & de succo citri āā ʒss. Misce, f. Julapium; de quo capiat sapius.

Rec. Pulv. è chelis. cancrorum compos. lap. bezoardici Oriental. & Occidental. contrayervæ āā ʒij. fol. auri n. j. Misce, f. pulvis subtilissimus: Capiat ad quant. gr. xij. quoties opus fuerit; ex syr. è succo citri, caryophill. āā ʒij. superbibendo cochl. aliquot Julap. præscript.

Rec. Aq. theriac. stillat. ʒiiij. semin. citri ʒij. contundantur simul & f. Emulsio. Colaturæ adde sacchari perlati q. s. ad gratum saporem. sumat cochl. ij. ter in die.

Plures verò formulas recensere supervacaneum arbitror, quoniam & innumerae sunt aut esse saltem possunt, & in morbi decursu juxta varia ejus tempora, ac diversa symptomata, variandæ sunt.

3. At si Fermentatio neque nimium æstuet; neque langueat;

eamm

eam in isto gradu relinquo, nec
nullis remediis utor, nisi ægrorum
vel amicorum, quibus stipantur,
importunitas à me aliquid extor-
queat, quod ipsis citra instituti, &
scopi mei fraudem placeat.

Atque hoc loco non prætermi-
tam, me sæpius ad *tenuis condi-*
tionis homines, quorum crumena
prolixo apparatur Medico feren-
do non erat, accersitum, nil fe-
cisse aliud post Venæ-sectionem,
& vomitionem (siquidem eas po-
tuit indicatio) peractam nisi
quod ipsis præscriberem, ut toto
morbi tempore lecto defixi, non
nisi juscula avenacea, & hordea-
cea vel similia haurirent; tenuem
cerevisiam (dempto frigore) mo-
deratè biberent ad sitim sedan-
dam; & versùs febris finem,
acceptà jam separatione, siquidem
egrior esset, ad eam juvandam
fortiorem subinde potum, Cardi-
acorum loco, bibere ipsis per-
misi: Atque ita sine ulteriore ali-
quo apparatu, nisi quod leve Ca-
tharticum

tharticum in fine morbi addere soleam, eos salvos, & incolumes dimisi.

Sed ut ad institutum meum revertar, si prædicta methodus sollicite observata fuerit, usitatò circa 15 diem ex laudabilis in Urinâ separationis signo; tum etiam ex manifestâ omnium symptomatum remissione percipio, tempestivum tunc esse potionem purgantem exhibere, quæ sedimentū è prægressa fermentatione hic illic depositum subducat; quod nisi tempestivè factum fuerit, periculum est, ne in sanguinis massam remigret; ejusdemque febris recidivam conciliet; vel etiam suâ in partibus naturalibus, ad quas amandatum fuit, morâ, in mineram, tenacium deinceps in corpore malorum feracem abeat. Nimirum, separatione jam factâ, humores crassi ac impuri ex arteriis sanguini in venis refluxo, immixti, regressum ejus facile impediunt, ex quo varia obstructionum, ac fermentorum genera nascuntur.

Ubi

Ubi tamen animadvertendum, non adeò planè necessarium esse post febres Vernales, atque post Autumnales purgationem celebrare; idque propterea quod sedimentum à Vernalibus depositum tum copiâ, tum qualitate terrea, malignâque ab Autumnali superetur. Quod ipsum etiam in Variolis obtinet, multisque morbis aliis Verno tempore grassantibus, in quibus Purgantium omis- sio non tam grave periculum (quod ego quidem observaverim) quàm in casibus priùs memoratis, inferre solet.

Et sanè non multùm is veritas transiliret limites, qui affirmaret ab hoc capite (purgandi scilicet post morbos Autumnales omis- sione) plurium morborum colluviem, quàm ab ullo alio, quo de- mumcunque causarum fonte, de- pendere.

Si valdè debilis sit æger, vel alioquin perfecta adeò depuratio facta non fuerit, ut audactè pos-

D

sim

sim purgans exhibere die decimo quinto, rem differo ad decimam septimam; quo tempore sequentem, vel similem, pro ratione ægri virium, potionem propino. *Rec. Thamarind. ʒss. fol. sennæ ʒij. rhabarb. ʒiss. Coq. s. q. aq. Colaturæ ʒiij. dissolve manna & syr. rosac. āa ʒj. Misce f. potio cap. mane.*

Purgatione peractâ, ægrum, hætenus lecto, ex præscripto meo, defixum, surgere, & paulatim ad pristinam victûs rationem reverti jubeo. Ea quippe, quam ad hoc usque tempus præscripsi, eadem propemodum est cum illâ quàm modò commemorabam; uti juscula avenacea, & hordeacea; panatellæ ex pane & vitello ovi, in aquâ cum saccharo confectæ; juscula tenuia ex decocto pulli; Cerevisia tenuis lupulata, cui quandoque astuante ardore febrili, immisceri potest succus Aurantiorum recens expressus, & super ignem ad cruditatis tantummodo sublationem coctus; & his similia;

similia; quamvis juscula Avenacea sint instar omnium. Negare verò cerevisiam tenuem, quæ subinde in mediocri quantitate sumatur, se veritas est minimè necessaria, imò sæpenumerò etiam detrimentosa.

Ad *Epispastica* quod attinet, quæ tam crebri usus sunt, præterquam quod non videam, quâ ratione istum in partibus musculosis, quibus illa hærent, ichorem evacuando, ullatenus valeant sanguinem ab ista febrili materiâ, quæ ipsum commovebat, liberare; ægro potius molestiam ac dolorem excutis vulnere faciunt, eumque nimis jam morbo suo cruciatum ulterius divexant. Neque, licet iis ego sæpe usus sim, sic ut benè se habuerint ægri, inferre possum, ipsa aliquid prodesse; inque eam planè suspicionem propendo, ægrum haud majori jure vesicatoriis istis, quàm plumeo lecto, sanitatis suæ restitutionem debere. Nempe sæpenumero inefficax medicamentum fortuna nobilitat.

Accidit interdum (maximè in senibus) ægrum febris jam curatâ, & corpore satis jam superque purgato, nihilominus valde debilem esse; & quandoque tussi, interdum etiam screatu, magnam glutinosi, viscosique phlegmatis copiam expectorare: quod symptoma non tantum ægro terrorem iniecit, sed & ipsi Medico, præsertim minùs cauto, imposuit, eumque in opinionem induxit, quasi affectus iste Phthisi viam sterneret; licèt observaverim ego, rem adeò periculosam non esse. Hoc in casu ægrum jubeo Vinum Malaganum annosum, vel Falernum, sive Muscatum, cum pane tosto ei immisso, bibere; quod crasim multum prægressâ æstuatione sanguinis debilitati (proindèque nuper-ingestorum succis assimilandissimæ) corroborans, symptoma illud paucorum admodum dierum spatio abigit, ut crebrâ experientiâ mihi constat.

Hâc ipsâ, quam proposuimus ratione,

ratione, ægrum à multis affectibus, symptomatisque, quæ malignitati tribui solent, tutum præstabimus; cum nihil magis solitum sit Medicis in arte suâ minùs exercitatis, quàm, quando medicamentis nimis refrigerantibus, vel usu Enematum intempestivo, crasin sanguinis ita relaxârint, Naturamque in perficiendâ sanguinis depuratione adeò debilitarint, ut animi deliquia, aliæque symptomata (quæ genuina sunt ejusmodi impedimentorum arte positorum effecta) contingant, *malignitati* culpam transcribere: at si diuturnitas in quam abierit morbus, eum ab hoc vitio vindicet, tum quicquid eos in medelâ deinceps fatigat, id *Scorbuto* acceptum referunt: quamvis reipsâ neque symptomata, quæ accidebant, quamdiu vigeat morbus, *malignitatis* erant effecta, neque ea, quæ contigerunt in declinatione ejus, *Scorbuti*, sed utrumque rei malè gestæ debetur, quemadmodum

crebrò id à me observatum est.

Non quod ego, aut quisquam alius, qui Morborum historiam vel delibaverit, nescius esse possit, Febres esse, quæ non intemperie solâ, aut putrido tantùm calore, sed etiam malignâ & venenatâ qualitate (cujus signa evidentissima in ægris non possunt non apparere) constent: vel etiam quod inficias eam, complicari aliquando cum Febre *Scorbutum* & complures alios morbos posse; hoc tantùm dico, has affectiones immeritò sæpe in litem vocari.

Si fermentatio sanguinis ritè processerit, fiet omninò materiæ morbificæ despumatio intra tempus modo dictum. At si remedia refrigerantia, vel Enemata seriùs exhibita fuerint multo longiùs excurret febris, præcipue in hominibus grandævus, malè à medico curatis; ad quos quandoque accersitus, postquam febrì per quadraginta dies & ampliùs laboraverant, nihil non expertus fui quo despu-

despumationem sanguini inducerem: sed nempe usque adeo debilitatus erat sanguis, partim senio, partim enematibus, & medicamentis refrigerantibus, ut neque Cardiacis, neque ullis aliis corroborantibus remediis scopum meum assequi possem; sed vel illorum Febris, virium suarum tenax permanebat, vel alioqui, si adesse videretur ἀτυχεῖς, vires ægrorum admodum prostratæ erant, & tantum non emortuæ.

Aliorum autem remediorum successu frustratus, aliò consilium vertere sæpe coactus fui, cum successu non vulgari; nempe adolescentulorum vivum vegetumque calorem ægris applicando. Nec est quod quis multum miretur, hanc methodo, licet inusitatâ, ægrum tantopere corroborari, naturamque debilitatam juvari, ut semet à materiæ secernendæ, eliminandæque reliquiis exoneret; cum proclive sit intelligere, insignem effluviorum vegetorum

copiam à sano, & athletico corpore in corpus ægri exhaustum transfundi. Neque unquam comperi iteratam calentium linteorum applicationem ullatenus id præstare valuisse, quod modò præscripta methodus præstitit; ubi calor applicatus tum magis est humano corpori congener, tum simul blandus, humidus, æqualis, perennisque. Atque hæc ratio, spiritus, & halitus, forsitan Balsamicos, in ægri corpus immitendi, ex eo quo ipse illam adhibui tempore, licet aliena primum videretur, ab alijs cum successu sælici fuit adhibita: neque profectò me pudet hujus remedii meminisse, tametsi petulci quidam homines, atque arrogantes, omniaque vulgaria ingenti supercilio contemnentes, me forsitan hoc ipso nomine aspernabuntur. Ego enim proximi mei commodum, ac salutem vanis illorum opinionibus longe anteferendam censeo.

Praxis hætenus commemorata

non-

nonnisi febres continuas spectat in genere ; At in medelâ febrium, diversitas, quæ ex differentibus ejusdem anni tempestatibus, atque etiam ex unius anni ab alio discrimine suboritur, me quidem iudice non minus animadversione digna est, quàm ea quæ nascitur ex variis ægrotorum temperamentis. Et sane inter præcipuas causas, cur febrium medela usque adeo fluctuet, virorumque etiam doctorum conatus tam malè cedant, hanc enumerandam existimaverim ; quod Practici observationes suas, quas ex fælici unius pluriumve febrium, in hac vel illa anni tempestate, curatione instituerunt, febrium omnium, in quavis tempestate, vel quovis anno, medelæ solent accommodare : id quod æquè periculosum iudico, ac si medicus diversas ægrotorum temperies, singulis peculiare, non respiciat, sed eandem omnibus in eodem morbo medicinam promiscuè exhibeat.

Primum,

Primum, ut de variantibus mendendi rationibus, quæ diversarum anni tempestatum febribus sunt accommodæ, differam : expendendum est, licet alia aliundè inter febres discrimina concedi possint, eas tamen præcipuè secundum subjectam materiam, cui febrilis inhæret commotio, discrepare ; istam verò materiam secundum diversam sanguinis diathesin, prout ea ab hac vel illa anni tempestate inducitur, discrimen suum nancisci. Ea quippe febrilis commotio, quæ tempore *verno* contingit, in sanguine nascitur, omnibus suis spiritibus vegeto ; *autumnalis* verò in sanguine, à prægressæ ætatis calore, ejusque vi, atque effectibus ad pauperiem redacta. Ac prout accidit, febrem pro duarum istarum tempestatum viciniâ, vel distantia, sanguinem invadere, ita morbus magis vel minus de fermentationis, ad hanc vel illam pertinentis, naturâ participat. Hisce consentanea

tanea sunt, quæ in praxi nostrâ observamus, nempe, *cæteris paribus*, febres autumnales magis esse periculosas, pejorisque notæ symptomatibus stipari, quàm vernaes; cùm decocti sint atque absumpti magis in sanguine spiritus, autumnali tempore, quàm verno: quæ causarum una esse videtur, quòd evacuationes, maximè sanguinis (qui non modò spirituum vehiculum est, sed & penu) adeò sint in autumno damnosæ, quamvis prodesse soleant tempore verno.

Atque forsan ab illa degeneratione, quæ sanguini crebrò in febribus autumnalibus, præcipuè ex præmemoratâ spirituum pauperie, accidit, sæpius venenata illa nascitur sanguinis qualitas, quæ non modò ista mali moris symptomata febrim comitantia, sed nonnunquam etiam febrim ipsam progignit: natura quippe vehementer ab ea irritata contra ipsam insurgit, neque alio consilio novam hanc ebullitionem auspicatur, quàm

quàm ut malignitatem dictam eliminet : unde potius incumbet medico, illam alexipharmacorum ope expugnare, quàm evacuationibus, & medicamentis refrigerantibus feбри resistere, quam videtur in aciem produxisse natura ad venenatam perniciem debellandam. Insigne hanc in rem exemplum suppetit in peste, quæ feбри destituta multo est periculosior, quàm si eandem haberet comitem. Et sane quævis malignitas, quæ sanguinem adoritur, si ipse ex se non valet ciere ebullitionem, vel, siquidem valet, impeditur quo minus id præstet, necessario vel lethalem, vel diuturnum morbum reddit : *lethalem* quidem, quando illa totâ substantiâ contraria naturæ, humanam temperiem abditâ proprietate corrumpit, destruitque : *diuturnum* verò, quando, licet naturâ suâ, & occultâ agendi ratione apta sit corpori magnopere nocere, illudque sensim conterere, subitò tamen

men hominem interficiendi vim non habet. Interim malignitatem aliquam, quæ aliàs ex pravitate suâ necessario mortem infert, esse posse salutarem, ubi sanguinis datur ebullitio ad eam eliminandam, pestis ipsa aliquando testatum facit. At ubi nulla est ejusmodi ebullitio; ad illam universim, & quaquaversum expellendam, ibi proinde morbum diuturnum reddi, itidem patet in Scorbuto, Lue venereâ, &c.

Verum, ut ad caput rei, à quo diverticulum feci, revertar, observavi in febribus *autumnalibus* sanguinem qualiumcunq; febricitantium mittendum esse parcè, non adulatorum verò, vel ætatis florem egressorum nequaquam. Medicamenta refrigerantia exhibentur cum periculo, nisi febris nimium exæstuet, ac æger sit juvenis. Valde necessaria vomitio, ubi vomendi fuit propensio: At in febribus *vernalibus* sanguis qualiumcunque mitti potest moderate:

deratè : hominum ætate florenti-
um, copiosè. Clysteres & medi-
camenta refrigerantia valde pro-
sunt, quando juvenis est æger, nec
declinat febris, nec proluxa sangui-
nis missio præcessit. Vomitus,,
ubi vomendi fuit proclivitas, non
absolutè necessaria, satis tamen
commoda. Nec vomitorii omis-
sio *Diarrhæam* planè infert in fe-
bris declinatione. Nunquam ha-
ctenus observavi, ventrem durum,,
vel pedes tumefactos excepisse fe-
bres *vernales*, sive continuæ, sive
intermittentes illæ fuerint. Post
autumnales verò, admodum fre-
quens est utrumque, maximè ubi
copiosè missus fuerit sanguis, vel
in puerili ætate constitutus sit æ-
ger, vel etiam ætatem vegetam
excesserit. Tumor qui pueruliss
accidit, imprimis ventrium est; qui
hominibus, ætatis florem egressis,,
plerunque pedes primò, fortè eti-
am ventres deinceps, quando ad
Hydropem vergit, occupat.

Secundò, ut de eo porro interr
febress

febres discrimine loquamur, quod ex quorundam Annorum ab aliis differentiâ oritur, proindeque de medelis ad ipsas eo nomine pertinentibus; notandum est differentiæ illius inter unius & alterius anni febres rationem dari semper ex causis manifestis non posse; quandoquidem sæpe fit, ut unus annus sit epidemicus, non quoad Pestem duntaxat, sed etiam quoad febres, nonnisi malignitate ordinariâ minaces, ubi rationem assignare non possumus ex alimentorum vitio, neque ex inferioribus exhalationibus in Aëre putrescentibus, neque ex temporum tempestatumque inordinatis, atque inæqualibus mutationibus, in calidum, & humidum vergentibus: Sed istam constitutionem, cæcæ, malignæ, & inexplicabili Aëris perniciiei nobis inimicæ sobolem esse hætenus fateri cogimur.

Atque uti nulla dari ratio potest differentiæ inter unius & alterius Anni febres, sic nec ulla dari potest

potest circa Prognostica, de frequentis partis anni salubritate, vel insalubritate, ex commodâ vel incommodâ præteritæ partis temperie, instituta. Hyemes quippe Ann. 1662. & 1663. quarum alteram ob clementiam tantum non præternaturalem, alteram verò ob rigorem, mirabantur omnes, salubres admodum æstates, & autumnus consequiebantur.

Ego in meâ praxi hæc duæ duntaxat observationes de Prognosticis cepi, quæ institui tempore æstivo possunt, sitne autumnus proximus (quoad febres dico) salubris futurus, an minus talis.

I. Observavi, quod quando febres, sive continuæ, sive intermittentes, præmaturè apparuerunt, ut circa festum S. *Johannis*, temperies secuta fuit valde epidemica; imprimis si *Quartana* (genuina Autumnus soboles) hic illic à tempore modò dicto quosdam invaluit. Anno 1661. quo, præter febres continuas, *Tertianæ*

præ-

præsertim malignæ admodum furebant, inq; multis locis, correptis ferè integris familiis, maximam hominum stragem edebant; eo, inquam, anno, memini, fœminam quandam ædibus meis vicinam, primo Quartanæ suæ paroxysmo ipso S. *Johannis* Festo correptam fuisse. Complures alii, circa idem tempus præmaturum, febribus illis correpti fuere, quæ postmodum adeò epidemicæ evaserunt: quod argumento est, magnum tum fuisse in istâ, quæ tunc obtinebat, aëris temperie, ad istos morbos apparatus, qui deinceps procedente anno stipatiores grassabantur.

2. Notavi, si insectorum examina æstate abundaverint, maxime verò muscæ domesticæ, autumnum proximum valdè insalubrem futurum; id quod in prædicti anni 1661. totâ æstate observabam, sed in duorum sequentium annorum, quæ adeò salubres erant, æstatibus, admodum

E

pauca:

pauca : ubi tamen notandum, hanc quam modò diximus, infectorum copiam, ipsâ ingruente Peste, non adeò observari.

Exceptis his duobus, reliqua Prognostica omnia fallacia observavi ; ita ut constitutionis epidemicæ adventantis præsensio difficilis admodum videatur, nec signis ullis, aut rationibus satis conspicua.

Neque minùs difficile est, certam aliquam atque determinatam curandi rationem proponere, quæ discrimini febrium, ex annorum variâ temperie dependenti, accuratè respondeat ; quàm (utì jam dictum) ipsius illius varietatis causas explicare, vel etiam quàm prognostico aliquo diu antea factò, prædicere quantum inter hunc annum, v. gr. atque alium, quoad salubritatem, vel insalubritatem discriminis intererit. Veruntamen quæ nobis, hæc ipsa attentè observantibus, sese obtulerunt, paucis exponere non gravabimur.

In febris igitur autumnalibus, quæ in constitutione epidemica, atque in anno, quo morbi Autumno peculiare (quales sunt Quartana, Tertianæq; maligniores) solito maturius, puta mense *Junio*, vel *Julii* initio, occurrerint, venæ sectio maximo periculo non vacat. Id quod in Autumno anni (de quo jam locuti sumus) verissimum esse experientia testata est: tunc enim temporis, præsertim in primo Autumno, phlebotomia maximam partem lethifera visa est; nisi forte ægri, in ipso ætatis vigore constituti, sanguinis jacturam quodammodo ferre poterant; quo quidem in casu, tametsi mortem non intulerit, morbum tamen longum, ac periculi plenissimum, atq; symptomatibus sævissimis stipatum sunt experti. Ego certè ab aliis evacuationibus paria pericula sese obtulisse non memini; atq; speciatim ab illis, quæ per *Emetica* fiebant, quales plerunque tum in illâ, tum

etiam in similibus aliis constitutionibus malignis, exitum satis felicem habuerunt. Verum ut ut hæc sint, jamdudum didici, oportere, ut Medicus hæc in re versatilis ingenii sit, atque pro re natâ consilium capiat, hoc est, pro temporum, atq; agrorum temperie praxin suam subinde mutando, vel potius levitèr flectendo, huic scenæ tot discriminibus variegatæ commodè quantum fieri potest, inserviat. Illud interim (ut tandem aliquando argumento præsentis coronidem imponam) affirmare possum, generalem illam methodum jam traditam (quantum quidem ego hætenus observatione attentâ consequi potui) febrium omnium curationem suo ambitu commodè satis complecti; licèt non ignorem, subinde varias anni tempestates, atque ipsorum annorum varietates prohibere, quò minùs certos aliquos limites figere possimus, quos ultra citraq; progredi, aut consistere non liceat.

at. Præstiterit certè, quando fe-
bres grassari incipiunt, diligentèr
illorum impetum atq; morem ob-
servare, quibus etiam præsidio-
rum generibus ægri juventur, vel
lædantur, ut quamprimùm, *his*
repudiatis, *illis* utamur. Quod
si illud fiat, existimo reipsâ ali-
quando, factò periculo, comper-
tum iri, medendi rationem ha-
ctenus expositam quam-minimùm
à scopo aberrare. Ad me certè
quod attinet, rarissimè ab illa mi-
hi deviandum sensi, *vel* in casibus
malignis; quibus egregiè accom-
moda est, quòd fermentationem
debitam sustineat, (optimum na-
turæ organum) cujus ope omnem
materiam venenatam in sanguine
latitantem expellit atq; amolitur.

Sectio Secunda.

De Symptomatibus febres continuas comitantibus.

MEthodus hætenus enarrata, si quis illam prudenter, & cum destinato animi consilio observaverit, ægros, si non ab omnibus, saltem à plerisque molestis illis symptomatibus immunes præstabit, quæ continuas febres vel comitari, vel iisdem supervenire solent, quæq; Medicum animi anticipem, atq; sæpè in curationis decursu consilii penè expertem reddunt, immò & illius curæ commissos non rarò è medio auferunt, etiamsi morbi natura mortem non interminari visa sit. Sed quandoquidem vel ægrorum culpâ, Medicum non satis opportunè accersentium, vel ipsius Medici minori sive peritiâ, sive cautelâ, ejusmodi

modi accidentia sæpissimè oborta cernuntur, non gravabimur peculiarem eorundem curam summam hinc attingere; verùm ad ea tantùm symptomata me restringam, quæ, tametsi sæpenu-merò præverti potuerint, modò viâ, atq; ordine prædicto quis usus fuisset, cum tamen semel acciderint, diversam quandam, sibiq; propriam curam postulant.

Atq; (ut hinc ordiar) si æger, *Phrenitis*, vel calidiora medicamenta ininùs properè atq; intempestivè sumendo, vel calido nimis temperamento suâ naturâ fretus, in *Phrenitidem* prolapsus fuerit; vel (quod proximè illuc accedit) si non omninò dormiat, sæpe exclamet, aut inconditis vocibus utatur, si vultu ac loquelâ ferociat, si medicamenta, potumve communem avidè & quasi raptim bibat, vel denique urinam habeat suppressam; in hoc, inquam, casu, liberaliori manu, quàm suprà indulsi, ad venæ sectionem, clysteres, ac medi-

camenta refrigerantia me accin-
 go, verno tempore præsertim,
 (quo etiam aliàs symptomate hoc
 non apparente, juvenes atq; ve-
 geto calore præditi, ejusmodi au-
 xilia sine multo discrimine admit-
 tunt) atq; talibus remediis utens,
 ægrum eousq; sustinere conor, do-
 nec in diuturnitatem aliquam af-
 fectus excurrat, quo tempore non
 admodum difficile erit eum & à
 morbo & à symptomate unâ ea-
 demq; operâ liberare: id quod
 fiet *Narcoticum* aliquod medica-
 mentum in largiori paulò dosi ex-
 hibendo. Quamvis enim febre
 vigente, quæ *ναρκώσις* vi prædita
 sunt non omnino profint, neq; de-
 stinatum à Medico scopum feri-
 ant; tamen opportunè, & in de-
 clinatione morbi adhibita, præ-
 claros effectus edunt: antea ve-
 rò prodesse non possunt, partim
 quia fermentationem vi atq; im-
 petu procurrentem sistere neque-
 unt, etiam in maximâ dosi exhibi-
 ta, partim verò (quod quidem
 majoriss

majoris adhuc momenti est) materia peccanti tunc temporis massa sanguineæ æquabiliter admixta, neq; versus separationem adhuc vergenti, ab exhibito hujusmodi medicamento manus injicitur, adeoq; depuratio illa tantopere expetenda impeditur. Verum si-
ve hæc ratio sit hujusce phænomeni, siue alia aliqua magis abstrusa, judicent illi, quibus animus atq; otium est talia speculâ-
ri. Interim ex fideli atq; idoneo observationum plurimarum complexu rem ipsam certissimam esse pronuncio, *Laudanum*, vel alia quævis Narcotica in principio, augmento, vel statu morbi ad symptoma hoc levandum, vel non prodesse omninò, vel, quod sæpe accidit, etiam obesse; verum in ejusdem morbi declinatione eadem mediocri dosi adhibita non sine successu usurpari. Semel equidem Narcotico die morbi duodecimo usus sum, nec frustra; citius autem nunquam prosperè exhibitum

hibitum novi. Quodsi autem illius usum ad decimum quartum usque diem distuleris, tanto magis proficuum evadet, separatione nempe perfectiori tum factâ. Neque verò hæc mora, tametsi forte astantes magnopere perterrefaciet horrendum hoc symptoma, mortem statim subinfert; cum sæpe observaverim, hanc rem plerunq; inducias ferre posse ac solere, donec ad Narcotica descendere fuerit opportunum; saltem si caveatur nè *Cardiacis*, calidisq; medicamentis adhibitis, intemperies cœpta accendatur uberior, quo casu ægri subitò pereunt. Narcotica quibus ego uti soleo, sunt vel *Laudanum Lond.* ad gr. i. vel sequens. *Rec. flor. Paralyf. M. i. Coq. s. q. aq. cerasor. nigr. Colaturæ ℥iij. Dissolve syr. de meconio ℥ss. succi limonum g. viij. vel x. Misce.*

Illud unicum hîc addere placeat, quod ad hanc rem observasse non inconsultum arbitror; nempe

pe si symptoma hoc eousque inducias ferat, ut æger ante assumptum Narcoticum commodè purgari possit, medicamentum illud tanto sælicius effectum suum editurum. Quocirca ego imperare soleo Pil. coch. ma. ℥ij. in aq. Be-tonicæ dissolut. atque hoc 10 vel 12 horis ante Narcotici exhibitionem. Neque metuendum est à tumultu illo, quem calidior illa massa pil. aliàs excitare solet; subsequens enim Narcotici vis pensabit illas turbas, & quietem suavissimam, blandissimamq; inducet.

Quodsi vigiliæ ultra febrem excurrent, cessantibus aliis symptomatibus, observavi, linteum in aqua rosar. immersum, & frigide sincipiti, ac temporibus applicatum, plus quàm Narcotica quævis prodesse.

Proximo loco de *Pleuritide*, *Pleuritis*.
ejusq; medicatione, pauca subjungam. Et quidem non me latet, receptam à Medicorum vulgo
sen-

sententiam esse, febrem illam continuam, quæ pleuritidi se comitem adjungit, à phlegmone membranæ costas succingentis, cordiq; vicinæ, ortum suum ducere, adeoq; pleuritidis respectu, symptomatis rationem obtinere. Neque omninò displicet hæc sententia : interim ex aliâ parte existimo pleuritidem ipsam symptomatis vicem subire, respectu febris illius essentialis quâ primò correptus est æger, antequam pleuritis nempe supervenerat; hæc autem accedente, prior illa febris genium suum deponere mihi videtur, vel potius in pleuritidem converti, quæ jam ex phlegmone prædictâ novam febrem sibi asciscit, eâq; stipatur. Atque posterior hæc febris ita subnascens pari passu cum pleuritide ambulat, cumq; eâ stat, caditque. Certe crediderim, difficilè admodum futurum, ut quis, examine diligentè instituto, exemplum proferat pleuritici alicujus, qui dolore

lore lateris (signo hujus affectus
adeò luculento) tentatus fuerit,
antequam febris insultum ali-
quem, saltem leviozem fuisset ex-
pertus. Nam dolor ille nunc qui-
dem citius, nunc ferius invadit,
verùm (quantum observare hacte-
nus mihi licuit) nunquam nisi post
febrim, atque hinc (ut sententiæ
propriæ morem geram) pleuriti-
dem inter *accidentia* enumero,
febrem consequentia.

Pleuritidem vero nasci arbitror
ex materiæ febrilis præcipitatione
in pleuram vel musculos interco-
stales ; atque illud quidem in ip-
so fere febris initio accidere, cru-
dâ adhuc existente materiâ, non-
dumque per idoneam ebullitio-
nem tubactâ, adeoque nec ad se-
parationem debitam per loca ma-
gis conferentia, præparatâ. Atque
hoc incommodi sæpissime ex in-
tempestivo ac præpostero calido-
rum medicamentorum (ut Pul.
Comitissæ, Aq. Alexipharmacæ,
atque his similium) usu infertur ;
qualia

qualia frequentè à Nobilibus quibusdam scæminis exhiberi solent; quarum interim benevolentia charitasque multo melius in pascendis pauperibus quàm in iisdem medicandis, me iudice, collocaretur. Atque illæ quidem eodem consilio (si tamen ullo utantur) id faciunt, ut in primo febris insultu provocetur sudor; parum cogitantes, quàm inconsultò atque infelicitè idem tentent. Naturæ enim hoc pacto turbata humores adhuc crudos existentes expellere, qua data porta, cogitur: atque adeo nunc in cerebri meningibus impetu fertur materia febrilis: indeque phrenitis nascitur; nunc ad membranam costas succingentem idem malum appellit, ex quo pleuritis oboriri solet; præsertim ubi ægrorum ætas, ac temperamentum, annique *tempestas interver atque æstatem* ambigens, suæ etiam symbola ad hanc rem contulerint: certè enim tempestate illâ febres in pleuritidem transire proclivess

proclives sunt: Ad hujus itaque symptomatis remotionem, hâc utor methodo.

Quamprimum accersitus fuerim, jubeo, si res patiatur, sanguinem liberalitè ex brachio affecti lateris mitti. Mox unguentum aliquod accommodum ex ol. lilior. chamæ. ung. dialthææ & his similibus, conflatum, dolenti lateri applicandum præscribo. Simul etiam Bechicis utor ad rei ipsius ingenium variè accommodandis. Sed his omnibus ol. amygdal. dulc. rec. expressi. fac ilè palmam præripit. Pro potu ordinario cerevisiam tenuem, ac minimè acrem, vel Ptisanam ex aq. hordei, liqueritiâ & tantillo sem. anisi paratam, injungo. Diebus porrò sequentibus, repetitâ Venæ-sectione, sanguinem etiam copiosè detrahi jubeo pro re natâ. Sanè perquam rarò à sanguinis missione abstineo, donec ad uncias 42. aut circiter fuerit detractus, nisi vires vel ætas ægri contraindicaverint.

Atque

Atque tametsi non sine specie aliqua rationis, metuat aliquis ne tanta sanguinis amissio periculum ingens afferat; ipse tamen sanguis ablatus, postquam aliquandiu steterit, hos metus diffabit, Medicoque patrocinium præstabit, liberalem hanc Venæ-sectionem imperanti. Nimirum spectabitur sanguis admodum corruptus, saltem post primam vicem, similisque: ferè coloris in summo, eum vero pure; ut omittam nunc dicere, vires ægri non valde attritas te comperturum, si copiosam illam sanguinis jacturam tecum reputaveris.

Hoc autem in loco monendum est, summâ cautelâ opus esse, ne per totum hujusce methodi decursum Clysteres injiciantur, aut pectoralibus medicamentis quicquam admisceatur quod alvum ciendi vim habeat: quanto enim astrictior alvus est, tanto tutius phlebotomiam repetemus; atque ex adverso, si vel dimidiam illius
(quam

(quam diximus) sanguinis quantitatem ademeris, ubi Clysteres aut alviduca pharmaca exhibueris, ægrum in summum vitæ periculum adduces, ne dicam in mortem præcipitabis: sive quòd natura utramque evacuationem tam brevi temporis spatio ferre nequeat; sive ob aliam aliquam rationem, ego sanè non ausim definitò pronunciare; certus interim, factò aliquando periculo, etiam eos tandem in hoc morbo à Clysterum usu sibi temperaturos, qui nunc hæc monita fortassis aspernabuntur. Neque in hoc morbo solùm, verùm & in aliis forsitan omnibus, in quibus curationis negotium in isto cardine (Venæ-sectionem dico) potissimum vertitur.

Sæpe quidem aggressus sum in tractando hoc symptomate, *δεξι-
πείας* rationem aliquam stabilire, quæ citra ingentem hanc sanguinis jacturam subsisteret: nempe vel humorem resolvendo, vel ex-

F

pecto-

pectorationis promotione illum
evacuando. Sed nondum ea fors
mihi contigit ut huic ipsi, supra
memoratae praxi, parem aliquam
reperire potuerim; cujus benefi-
cio (non obstante tristi illâ, de
pleuritide siccâ, prognosi) ægrum,
etiam *non moratus expectoratio-*
nem, ab insultu morbi vindico;
per ipsum sectæ venæ orificium &
pleuritidi fugam parans & sanitati
reditum. Certè nisi phlebotomiâ
aliquoties celebratâ (huic nempe
methodo insistenti) nunquam ha-
ctenus mihi subsistere licuit; licet
neque illud intentatum relinqui-
rim, ut ultrâ secundam tertiamve
vicem non progrederer; sed ipsâ
rei necessitate adactus Naturam
ducem sequutus sum, etiam dum
eidem naturæ vim inferre videbar.

vid. monita ad
Art. 29. Febris
symptoma-
tica Ver-
nalis.

Verùm hic prætereundum non
est, quòd *verno tempore*, præci-
pue verò anni tempestate quæ *fi-*
nem veris & initium æstatis com-
plectitur, febris quædam tum
temporis invadere solet, quæ ta-
metfi

metſi pathognomonicis pleuriti-
dis, aut etiam peripneumoniæ ſig-
nis deſtituitur, ſymptomatis ta-
men rationem habet, inflamma-
tionis cujuſdam reſpectu circa
partes ſpiritales alicubi deliteſ-
centis: nempe nullus adeſt late-
ris dolor, nulla inſignis reſpirandi
difficultas, unde nudam febrem
adeſſe ſuſpicatus, illuc aliquando
omninò propendi, ut ægros eâ-
dem methodo tractarem, quâ in
medicandis febricitantibus uti ſo-
leo. Veruntamen poſtea mecum
reputavi, hanc anni tempeſtatem
(ut infrâ dicetur) non ejusmodi
febris producendis idoneam eſ-
ſe, quæ in continuitatem excur-
rant; illæ enim vel ſuâ ſponte
quaſi diſſiliunt, & in intermitten-
tium claſſem ſe reponunt, vel in
pleuritides atque id genus alias
inflammationes præcipites ruunt:
& quidem porrò attentè emiſſum
in hâc ægritudine ſanguinem ſpe-
ctavi, qui pleuriticorum ſangui-
nem æmulari viſus eſt; ruborem

etiam genarum adesse observavi, atque propensionem quandam ad sanguinem è naribus emittendum, etiam venæ sectione priùs celebratâ; quin & tussim aliquam, & obscuros quosdam in partibus vitalibus dolores nonnunquam deprehendi. His igitur omnibus ritè perpensis, eò tandem deveni, ut eadem omninò methodo mihi procedendum in hoc casu decreverim, quâ in pleuritide sæpe cum singulari successu usus sum; id quod sælicitèr, atque ex voto cessit.

Tussis.

Sæpe accidit, ægrum per totum morbi decursum *tussi* molestâ divexari; nimirum commotâ vehementèr ac tumultuante sanguineâ mole, omnibus jam ad seditionem & partium studia spectantibus, fit ut humores quidam soluti, diffluentesq; è massâ sanguinis per vascula pulmonaria, vel etiam per diapedesin in trachææ membranam interiorem, teneriorem scilicet atque exquisito sensu præditam, trans-

transferantur: hinc *tussis* oboritur; quæ primò sicca est, quoniam tenuis adhuc materia vim expultricem eludit; mox crassescit, atque expectoratu difficilis evadit, eò quòd sensim febrili calore torreatur, atque assetur: hinc fit, ut suffocationis metu percellatur æger, utpote cui vires desunt ad lentam hanc viscidamq; materiam tussi eliminandam. Ego in hoc effectu rarò alio aliquo medicamento utor præter *oleum amygdalarum dulcium* recentè expressum, nisi forsan acciderit (accidit autem aliquoties) ut ægrotus oleum prorsus aversetur; tunc enim vulgaribus illis pectoralibus, ut licet, opem ferre conamur. Interim oleum illud amygdalarum, siquidem illo per ægrum uti licuerit, Bechicis aliis anteponendum censeo, ob eam causam præcipuè, quòd cùm necesse sit hæc liberalius, & majori quantitate exhibere, modò prodesse velimus, hoc pacto ventriculum jam satis super-

que debilem & ad nauseam proclivem oneramus ; nonnunquam etiam eâdem operâ præpedimur, ne reliqua, eodem ipso tempore transigenda, procuremus. Neque verò satis aut intellectu assequor, aut experientiâ edoctus sum, cur ab hujus olei, quod jam diximus, usu in febribus abhorreamus, eò quòd scilicet inflammabile sit, adeoq; metuendum ne febrim adaugeat. Fac enim, illud suâ naturâ calidum esse, certè tamen calor ille tantus non est, ut aliundè non abundè pensetur : præ cæteris enim manifesta vi pectori conducit, aperitq; vias, ac lenit, adeoq; expectorationem promovet, quâ (præsertim si copiosior acciderit) tum exoneratur sanguis à molesto humore, commodè jam excreto, tum eâdem operâ nonnihil refrigeratur ; adeoq; me non admodum malè habet, si quando viderim symptoma hoc intercurrere, cujus beneficio non parum etiam ægro beneficii accedit.

dit. Illud unicum nunc moneo, unâ, eademq; vice tutum non esse, totis cochlearibus hoc oleum exhibere; periculum enim est, ne & ventriculo nauseam & alvo fluxum inducamus: parcè itaque, sed frequentèr interdiu, noctuq; propinandum erit, quo non solum expectoratione factâ tussim leniemus, verumetiam, quod aliquis momenti est, attritas ægri vires blando nutrimento nonnihil solabimur.

Fit nonnunquam, ut *hæmorrhagia narium* superveniat; sive quod medicamenta nimis calida in morbi initio fuerint exhibita, sive quod ebullitio non satis coercita fuerit, ægro nempe vel in florenti ætate constituto, vel anni tempestate coadjuvante. Hoc si fiat, non admodum juvabunt ea, quæ ad sistendum sanguinis motum vulgò fieri consueverunt, qualia sunt venæ sectiones, ligaturæ, medicamenta adstringentia, atque agglutinantia, vel etiam

Narium hæmorrhagia.

sanguinis acrimoniam contemperantia, &c. quamvis enim pro Medicorum consilio, ac prudentiâ, his atque hujusmodi aliis uti liceat; in eo tamen cardo rei vertitur, ut idoneo aliquo medicamento sanguinis ebullitioni frænnum imponatur, quod sistat, figatq; illius impetum in præcipitia quæque ruentem. Verum quidem est, si symptoma seorsim spectetur, ea quæ supra enumeravimus (ac venæ sectionem potissimum) accommoda satis esse; nec ego ipse dubitarem, iisdem uti; sed nempe symptomatis hujus causam (saltem si phlebotomiam exceperis) non satis attingunt, quam profectò non majori ratione per prædicta tollere, quàm si gladio ignem extinguere satageres. Ego itaq; in hoc casu, frustra aliis tentatis, tale quidpiam adhibere soleo, quale nunc subnectam.

Rec. aq. portulacæ, & papaveris ceratici āa ʒiſs. syr. de meconio ʒv. syr. paralyseos ʒſs. M. f. haustus.

Nolim

Nolim autem hæc ita intelligi, quasi hæmorrhagiam quamlibet ita statim curari velim; quin potius illa sæpe permittenda est, atque ægro plurimum prodesse potest, partim nimiam ebullitionem reprimendo, partim etiam criticè aliquando morbum solvendo. Atque revera parum proderit huic symptomati frænum prædictum aptare, priusquam illud aliquantisper excurrerit, vel etiam priusquam vena in brachio secta fuerit. Illud diligentè advertendum est, hanc ipsam, atque alias omnes immodicas hæmorrhagias peculiare illud obtinere, quod quamprimum illæ quomodocunq; sedatæ fuerint, nisi leniens aliqua purgatio celebretur, metus est ne recidivam æger patiatur; proindeque purgandum erit, quamvis (si febris tempora spectentur) serius aliquanto id fieri soleat, atque debeat, nisi symptoma hoc acciderit.

Hoc symptoma plerunque se- *Sing.*
nibus

nibus accidit post copiosas evacuationes, vel per secessum ex diarrhæa, vel maximè per vomitiones, atque sæpenumero mortem præ foribus adesse denunciat. Ingenuè fateor, me mihi met ipsi de *Singultus* causa disquirenti satisfacere non posse; nihilominus observavi, sæpe illum exturbis, ac tumultu ab asperioribus medicamentis in ventriculo, loiscque vicinis excitato, ortum ducere, quibus sedandis atque in pristinam pacem reducendis cum naturæ vires non suffecerint, fit ut ingens periculum immineat: proindeque consentaneum existimavi, curam eo dirigere, ut quod natura per se nequibat, artis adminiculo suffulta perficeret. *Diascordium* igitur largâ dosi exhibitum, nempe ad $\mathfrak{z}ij$, à scopo meo non aberravit; cum *semine anethi*, aliisque, quæ tanquam specifica decantantur, usus, nihil profecissem.

Diarrhæa.

Si in morbi hujus decursu *Diarrhæa*

arrhæam obortam conspexeris, quæ (uti jam alicubi supra notavimus) accidere tum solet, cum in morbi initio vomitorii propinandi indicatio se obtulit, neque tamen illud propinatum fuit; dico in hoc casu convenire, ut quovis morbi tempore (nisi vires contraindicaverint) *emeticum* exhibeatur, etiamsi jampridem illa ad vomendum propensio præterierit. Quoniam autem hac de re satis, opinor in superioribus pagellis à nobis dictum est, illud hoc in loco duntaxat annectam, quid facto sit opus, si exhibito licet emetico nihilominus *Diarrhæa* supervenerit. Quod tamen oppidò rarum est, nisi in febre symptomaticâ modò dictâ, ubi vomitorium, hoc symptoma non solum non impedit sed quandoque creat; quod notatu dignum est. Itaq; cum sic se res habuerit, præ quibusvis astringentibus hujusmodi clysterem profuisse comperi. *Rec. Cort. granator. ʒss. ros. rubr. p. ij. Coq. in lactis*

lactis vaccini s. q. Colaturæ t̄ss.
dissolve Diascordii ziiij. M. F. Ene-
ma. Non suaferim ut majori quan-
 titate clysterem injicias, quam-
 vis enim propriâ vi adstrictionem
 polliceatur, metuendum tamen
 est, ne suâ mole laceſſat intestina,
 adeoque fluxum alvi, quem con-
 ſopire animus erat, uberiùs pro-
 vocet.

Sed forſitan objiciet his aliquis,
 magis è re videri, ut, præſertim
 declinante morbo, diarrhæam, ſi
 quidem acciderit, permittas po-
 tiùs quam ſiſtas, quandoquidem
 fluxus ille alvi nonnunquam cri-
 ticus eſt, morbumque ſolvit. Re-
 ſpondeo, me non inſicias iturum,
 fieri aliquando, ut febris per hanc
 portam ſibi viam faciat, atque ef-
 fugiat; verùm illud rariùs acci-
 dit, quàm ut illius ſpe quicquam
 moliamur: quin & ratio illa, quâ
 de medelâ febrium univerſim lo-
 quuti, fluxûs hujusce ſiſtendi ne-
 ceſſitatem oſtendere conati ſu-
 mus, etiam hic omnino locum ob-
 tinet.

tinet. Nunc autem illud addendum est, meâ quidem sententiâ inmadversione non indignum, nempe ad genuinam sanguinis depurationem non tantum necessariam esse illam quarundam partium secretionem, quæ per *fæces* fit, sed requiritur etiam ut secerantur aliæ, tanquam *flores*, id quod in aliis etiam liquoribus opulentis atque heterogeneis quotidie cernimus. Itaque si Diarrhææ nimium indulseris, mediam solummodo depurationem, tantopere expetitam, procurabis, atque etiam forsân, quod postremo in loco rejiciendum erat primo excernetur. Fateor equidem separatione illâ per flores jam factâ (quæ, ut obiter id attingam, sensim, & sine sensu peragi solet, atque plerunque paulo pleniori διαρροή potius quam sudore manifesto) Diarrhæam, si forte acciderit, periculi non multum interminari: Sciendum tamen est, illam tum non aliunde accidere, quam

quàm quòd purgatio 'subducent
dis facibus dicata, non opponi
tunè exhibita fuerit; quæ quon-
dem fæces mora suâ fermenti all-
cujus maligni indolem adeptæ
intestina jam ad excretionem ir-
ritant, stimulantque; ut omittam
dicere, liquidissimam illam ex-
crementorum consistentiam (tal-
enim formâ plerunque visuntur
satis indicare, ea pro criticâ mor-
bi solutione habenda non esse.

Atque hæc sunt illa sympto-
mata, quæ in febribus occurrere
solent. Sunt autem & alia quæ-
dam, quibus memorandis nunc
superfedeimus, partim quidem
quoniam ea minoris momenti
sunt; partim verò, quòd peculi-
arem nullam curationem postu-
lent, febre enim ritè tractatâ
sponte sua cessant.

Forfan etiam inter symptomata
febribus supervenientia recense-
ri potest *Iliaca passio*, eo quòd vo-
mitus enormes qui initio febrium
accidere solent, huic occasionem
quan-

quandoque subministrant.

Horrenda hæc affectio est, & huc usque omnium fere judicio funesta, ex intestinorum motu inverso, ac præpostero originem ducens. Nimirum intestinorum fibræ, quæ à superioribus versus inferiora contrahi debent, contrahuntur ad superiora, & quæcunque in intestinis continentur non versus alvum sed ventriculum protruduntur, & impetu facto ad os regurgitant; adeo ut enemata, quantumcunque acria, emetica evadant, uti etiam cathartica per os assumpta per vomitum subito excernuntur. Et, meâ quidem sententiâ, exquisitus ille, ac intolerandus dolor huic morbo superveniens, non aliunde oritur quàm ex præpostero intestinorum motu modò dicto. Cùm enim sinus illi quos multiplices intestinorum circumvolutiones constituunt, ita à naturâ formati sint ut ad descensum sæcum quàm aptissimè conducerent, cùm ii, inquam, motui

motui suis fibris contrario cedere cogantur, exoritur inde prædictus dolor; qui quidem uni parti instar terebelli infigitur, cum aut valvula quæ ad initium coli apposita excrementorum ad ileon regressum impedit, aut alia quævis membrana ad sinum pertinens, vim hujus præposterii impulsus sola sustinet.

Hujus verò inversionis unde dolor ille exoritur duplicem causam assignare licet. Obstructionem nempe, vel irritationem.

Primò igitur quæcunque intestina vehementer obstruunt ut nihil per inferiora descendere valeat, hunc contrarium in intestinis motum ut producant necesse est, & nemini non notum. In horum censum ab Authoribus referri solent fæces induratae, flatus crassi magnâ copia collecti, ac intestina velut in nodum convolventes, constrictio intestinorum in hernia, inflammatio denique, aliique tumores magni, qui cavitatem internam

ternam intestini occludunt. Interim verò haud negandum quòd motus contrarius hisce causis originem debens, potius ingestorum, quàm intestinorum motus habendus, neque hæc totius intestinorum ductûs inversio est, sed illorum tantùm quæ super sede istius obstructionis sita sunt. Quam ob causam *affectio iliaca* hinc profecta, à me *notha* appellatur.

Secundò verò opinor, quòd in affectu iliaco causa inversionis peristaltici intestinorum motûs ut plurimum ita se habet. Nimirum ex tumultuante sanguine in febre nuper conceptâ, in ventriculū & proxima intestina deponuntur humores acres & maligni, ex quibus ventriculus primò motum suum invertere ac violento impetu materiam molestam in eo contentam per os rejicere cogitur: Ventriculi tandem motui validiori, intestina *tenuia* ipsi continua jam debilita-

ta cedunt, & cum his demum *majora* in consensum trahuntur, vomituriente ventriculo quasi choream ducente. Hunc affectum *verum ileum* voco, & ille hujus loci est. Methodus eum curandi haecenus fere incognita fuit, quicquid nonnulli jactent de usu *argenti vivi*, & *globulorum*, quæ præterquam quòd parum conducunt, noxam sæpe haud contemnendam inferunt. Ego cum felici successu hæc methodo utor.

Quando liquet ex clysteribus per os rejectis & aliis signis *verum* esse ileum, tunc in hæc tria enitor. 1. Ut contrarius iste ventriculi motus, qui similem motum in intestinis efficit, impediatur. 2. Ut intestina acri humore debilitata corroborentur. 3. Ut ventriculus ac intestina ab istis humoribus liberentur. Quibus indicationibus ut satisfaciam, curationem hoc ritu instituo. Primo *salis absinthii* ℞j ex cochleari uno *succi limonum* mane, & se-

ro fumendum præscribo, interme-
diis vero temporibus *aquæ men-
thæ stillatitiæ* sine saccharo, alio-
ve quovis additamento cochlea-
ria aliquot bis quaq; horâ propi-
no, cujus *vel* solius repetito
usu & vomitus & dolor ex eo
natus subito evanescent. Dum
hæc fiunt *catulum viventem* nudo
ventri indefinenter accumbere
jubeo. Postquam verò dolor
cum vomitu per spacium diei uni-
us, vel alterius omnino cessa-
verit, tum *pil. coch. ma. 3j. in a-
quâ menthæ*, dissolutam exhibeo,
quam etiam aquam (quò certius
vomitus recursum prævertam)
toto catharseos tempore sæpius
fumendam injungo. Neque ca-
tulus removendus antequam
usum pilularum æger aggredia-
tur.

Observavi frustra pilulas istas
vel quodvis aliud catharticum,
utcunque forte, propinari, donec
ventriculo corroborato, atque
adeo ad motum naturalem re-
ducto,

ducto, intestina etiam ad proprium motum æquè reducta fuerint. Aliàs enim cathartica omnia intus assumpta emetica evadent, & plus damni quàm commodi inferent. Inde est quod remediis purgantibus viam facere non aggredior donec per spaciū quoddam medicamentis istis ventriculū respicientibus usus fuerim.

Victum valde tenuem ægro præscribo, ita ut non nisi cochlearia aliquot juscūli ex pullo gallinæ parati sorbenda bis vel ter in die permittam. Interim verò ut per totam ægrotationem in lecto decumbat jubeo, donec perfectæ sanationis signa appareant, ac etiam post sanationem per longum tempus in prædictæ aquæ usu persistere & laneis duplicatis ventrem à frigore bene defendere impero, quo minus recidiva fiat, cui hic affectus præ omnibus aliis est obnoxius.

Pauca hæc universam meam in curandis

curando hoc affectu methodum
exhauriunt, quam à nemine
consulto ob simplicitatem suam
& splendidioris sive verborum si-
ve pharmacorum apparatus defe-
ctum aspernatum iri confido. De
symptomatis igitur haecenus.

G 3

SECT.

Sectio Tertia.

De Febris Intermittentibus.

IAm ut addamus nonnulla de
Febris Intermittentibus ;
Primo loco, quò naturam illarum
atque genium conjecturâ saltem
assequamur, advertendum est,
quòd in paroxysmis febrium in-
termittentium hæc tria tempora
spectanda sunt. 1. Tempus ex-
horrescentiæ. 2. Tempus ebulliti-
onis. 3. Tempus despumationis.
Et quidem ad *exhorrescentiam*
quod attinet (ut de his rebuss
summatim loquar) ego illam ex-
inde oriundam arbitror, quòd
materia febrilis, quæ nondum tur-
gescens à massâ sanguineâ utcunq;
assimilata fuerat, jam tandem non
solum inutilis, verum & inimica
naturæ facta, illam exagitat quo-
dammodo,

dammodo, atque laceffit : ex quo fit, ut naturali quodam sensu irritata, & quasi fugam molita, rigorem in corpore excitet, atq; horrorem, averſationis ſuæ teſtem, & indicem. Eodem planè modo, quo potiones purgantes à delicatulis aſſumptæ, aut etiam toxica incautè deglutita, horrores ſtatim inferre ſolent, aliaq; id genus ſymptomata. Natura itaq; hoc pacto irritata (ut ad tempus *ebullitionis* jam tranſeamus) quò faciliùs hunc hoſtem à ſuis cervicibus depellat, fermentationem aggreditur, ſolennem nempe machinam, quâ in febris, & quibuſdam aliis acutis morbis uti conſuevit, cùm ſanguinis molem ab inteſtinis inimicis liberare conatur : hujus enim efferveſcentiæ beneficio diſjunctæ peccantis illius materiæ partes, quæ ſanguini æquabiliter admixtæ fuerant, aggregari quodammodo incipiunt, atque adeo leviori operâ ſubigi poſſunt, ut ad deſpumationem opportuni evadant.

dant. Et quidè ut hoc fiat, vel ex eo plurimum referre constat, quòd, qui ex febribus intermittentibus moriuntur, siquidem in paroxysmo pereant, in primo illo tempore (exhorrescentiæ scilicet) fato fungantur, nam si ad tempus effervescentiæ pertigerint, saltem pro illâ vice non moriuntur. Atque per hæc duo tempora res ægrorum in angusto versantur; quibus elapsis, tertium tempus, quod *despumationi* dicatum est, insequitur; quo succedente, symptomata omnia primò leniora fiunt, atque tandem planè evanescent. *Despumationis* autem nomine nihil aliud significatum volo, quàm materiæ febrilis jam subactæ, & quasi devictæ, expulsionem, seu separationem; atque illud quod separatur, partim (ut in aliis liquoribus cernere licet) florum, partim sæcum rationem, & sortem obtinet. His ita positis videamus, quomodo fiat, ut redeat paroxysmus, quandoquidem ægrorum

grorum sors in vado jam constituta videtur. Nimirum febrilis materia nondum tota emigravit, sed, quemadmodum apum embrya statim temporibus sensim succrescunt, ita latens hæc materia pro typorum ratione denuò caput effert, ac novum negotium naturæ facessit, idem stadium decurrens quod in præcedentibus modò ostendimus. Nunc autem, si quis à me causam quæsierit, cur fomes ille delitescens effervescentiâ præcedenti non satis subactus, ac proinde cum reliquâ materiâ peccante non expulsus, proindeque novas tragœdias daturus, non eodem modo in omni febre intermittenti progrediatur (nam nunc unum, nunc duos, nunc tres dies exigit, priusquam ad maturitatem perveniat, novumq; paroxysmum excitet) de hac re, inquam, si quis mihi negotium exhibeat, ego planè me nescire fateor. Neque verò quisquam alius, quòd sciam, in hâc causâ tam præclare

clarè se gessit, ut arcanum hoc opus naturæ satis enarrâsse videatur. Ego Philosophi nomen nomen ambio; & qui titulum illum seemereri existimant, atque me fortassis hoc nomine culpandum putabunt, quod in hæc penetralia non irrumperere conatus sim; moneo illos, ut in aliis naturæ operibus, quæ ubique nobis obversantur, vires suas experiri velint, antequam aliis dicam scribant. Libentè enim quæsierim, cur *equus* ad ἀκμὴν suam pertingat septem annorum spatio, *homo* 21. cur in *plantarum* regno, hæc mense *Mai*, illa *Junio*, ista alio, florere soleat; ut innumera alia nunc fileam. Quod si doctissimos quosq; viros non pudeat suam ignorantiam in his rebus palam fateri, non video, cur mihi vitio verti debeat, si in re non minùs difficili, atque forsitan prorsus inexplicabili, manus ab αἰτιολογία abstineam: quippe cùm persuasissimus sim, Naturam non minùs hic
loci

loci quàm in aliis quibuscunque
methodo quadam certâ, atque
ordine progredi: *quartanosa* e-
nim (ut sic dicam) ac *tertianosa*
materia non minùs naturæ legibus
subjacet, iisq; regitur, quàm alia
corpora qualiacunque.

Febrium autem intermittenti-
um quædam *Veris* sunt, quædam
Autumni. Quamvis enim in tem-
pestatibus intermediis nonnullæ
oboriantur, quoniam tamen illæ,
& minùs frequentes sunt, & ad
prædictas reduci possunt (illas
nempe, quibus magis appropin-
quant) idcirco illas omnes sub
duobus hisce generibus, *Vernali-*
bus nempe atque *Autumnalibus*,
complectar. Et quidem usq; adeò
necessaria est hæc febrium distin-
ctio, ut nisi eandem in praxi se-
dulò contemplemur, neque de
earum duratione prognostico ali-
quo ritè factò quicquam pronun-
ciare, neque commodo regimine
agrorum corpora curare poterim-
us, habitâ tum tempestatum
tum

tum naturæ febrium diversæ ratione. Verum quidem est, febres utriusq; tempestatis ingenium non planè dissimile nancisci, sive modum spectes primi insultus, qui cum horrore primò incipit, mox in calorem erumpit, ac tandem per sudorem solvitur; sive typorum discrimina, quorum respectu quædam *Tertianæ* sunt tum Vere, tum etiam Autumno. Interim tamen non dubito, quin febres istæ totâ suâ naturâ, sive essentialiter distinguantur.

Atque ut de *Vernalibus* primò dicam, illæ omnes vel *Quotidianæ* sunt, vel *Tertianæ*, & vel *se-riùs*, vel *ocyùs* ingruunt, pro vario tempestatis apparatu. Nam per brumale frigus spiritus concentrati vires in suo recessu sibi acquirunt, quos appropinquantis postea solis calor jam vegetos evocat, qui cum viscidis humoribus (minùs tamen viscidi sunt hi, quàm quos in Autumno prægressi fervores excoxerunt, ac torrefecerunt)

fecerunt) commissi, quos durante hyeme natura in sanguinis massâ congesserat, dum avolare nituntur, implexi detinentur & quasi irretiti, adeoque vernam hanc ebullitionem concitant. Eodem planè modo, quo vasa cerevisiâ repleta, atque in arenâ vel cellâ frigidâ diutiùs reposita, si igni admoveantur, tumultum statim concipiunt, & liquor ad volatum pronus est. Sanguis hoc modo affectus purgationem sui molitur, atque spirituum volatiliu ope negotium hoc sat citò peragit, nisi forte nimiâ viscidorum succorum vi instructus fuerit, qui fermentationem cœptam remorentur; & licèt hoc ipsum accidat, effervescentia tamen verna rarò continua, suiq; similis manet, verùm dissilire, atque in diversos paroxysmos quasi findi solet. Sanguine enim opulentiſſe spiritibus jam turgido, natura negotium suum quasi præceps aggreſſeditur, & quarundam partium
secre-

secretionem ad modum perfectæ solutionis per paroxysmos particulares peragit, priusquam universalis separatione defungatur. Atque hæc mihi quidem ratio non inidonea videtur, quod *vernæ tempestate*, præsertim illâ, quæ æstatem propius attingit, vel *pauca*, vel omninò nullæ febres *continua* occurrant (nisi forte constitutio fuerit epidemica;) fermentationes enim tunc temporis obortæ vel subito conspiciuntur, vel ad intermissionem properant; vel denique partes humorum ad separationem proniores, præmaturè, & cum vi quadam aliò transferuntur; ex quo mox *Angina*, *Peripneumoniæ*, *Pleuritides*, aliæque id genus pestes succrescunt; quæ *desinente* potissimum *Vere* caput suum exerunt.

Has itaque febres intermittentes variis modis & quidem cum optato exitu aggredi licet, uti mihi non infrequenti observatione abundè constitit.

Non-

Nonnunquam *Emeticum* tempestivè propinatum, ut nempe ante paroxysmum negotio suo defungi possit, felicissimè successit, præsertim si largam *Diascordii* dosin post finitam emetici operationem exhibueris, immediatè ante paroxysmi insultum.

Est ubi sanitatem videas institutam per *diaphoretica*, quæ sudorem in *paroxysmi solutione* obortum promoveant, ægro interim optimè stragulis cooperto; id quod tantopere, ac tamdiu faciendum est, quamdiu vires ægri patiantur. Atque hoc in *Veris* intermittentibus, præcipuè *Quotidianis*, sæpe obtinuit: humoribus enim in hac tempestate non admodum crassis existentibus, solutio, aliàs imperfecta futura, in perfectam adolescit; quod quidem in Autumno nunquam accidit.

Quid quod, *Clysteris*, in diebus intermittentibus per triduum vel quatrimum exhibiti, beneficio,

cio, *Tertianas* aliquando curaverim.

Veruntamen, si ob phlebotomiam, liberiori manu celebratam, quò tempestas ipsa parùm cautos faciliè inclinat; vel ob ægri debilitatem antecedaneam, spiritus illi qui subitò ad despumationem se accingerent, pauperiores facti minùs valeant; accidere potest, ut hujusmodi febres *Vernales*, *Autumnalium* diuturnitatem æmulentur. Sed sanè non solent illæ eousq; durare; quippe quæ vel sponte suâ desinant, vel leviori remediorum ope faciliè in fugam vertantur.

Intermittentes autem *Autumnales* non tam levi operâ se amoveri patiuntur. De illis igitur nonnulla mihi dicenda sunt. Si Autumnalis constitutio fuerit epidemica, circa *Junium* adultum solent invadere. Sin minùs, *Augustum* præstolantur & *Septembriis* initium; in subsequentibus vero mensibus rariùs occurrunt.

Cùm

Cùm earum ingens aliquod agmen simul invaserit, observare licebit earum paroxysmos plerumque unâ eâdemq; diei horâ contingere, accessionibus nunc prævertentibus, nunc postponentibus, simili planè modo, atque eodem tenore: nisi quod accidere queat, ut ordo ille medicamentis adhibitis, quæ retardandi, vel præcipitandi vi pollent, in quibusdam corporibus immutetur, vel pervertatur.

Typorum ratione vel *Tertianæ* sunt, vel *Quartanæ*. Atque de Quartanis quidem illud meritò affirmari potest, eas genuinam esse Autumni sobolem. Utræque profectò eâ affinitate inter se connexæ sunt, ut sæpenumerò vices permutare, saltem ad tempus, deprehendantur, mox fortassis ad pristinum genium rediturae. Sed *Tertianæ* vernaes, *Quartanarum* typos nunquam induunt, cùm toto (ut ita dicam) cœlo à se invicem distiuguantur. Neque porrò
H obser-

observavi unquam, hâc tempestate, *Quotidianam* contigisse, nisi quis *Tertianam* duplicem, vel triplicem *Quartanam* hoc nomine censuerit ἀκυεργλώς appellandam.

Has autem febres intermittentes eo ferè modo suam originem nancisci arbitror quem nunc summam attingemus. Nempe anno surgente, atque progressu, sanguis etiam pro ratâ proportionem exaltatur (haud secùs ac vegetabilia quævis augmentis atque declinationibus suis anni cursum referunt) donec ad ἀκμὴν suam, ultimumq; vigorem pervenerit; hinc parallelis motibus cum tempestatibus anni pergens, eo declinante relaxari tandem & ipse incipit; ac tum præcipuè cùm ab accidentali aliquâ causâ promotus fuerit, putà sanguinis immodicâ jacturâ, frigore admissio, cibis crudis, atq; excrementitiis, balneorum usu intempestivo, aliisque non paucis. Jam si sanguis in hoc decidentiæ statu constitutus eousque prolatur;

batur, ut œconomiam suam tueri, atque præsentī sorte fortunas suas sustinere nequeat, Natura novum consilium meditata eò tandem inclinat, ut aliam quandam texturam effœtæ massæ præparet, adeoque novas res molitur; id nimirum agens, ut partes sanguineæ molis, quæ immutationi magis inserviunt, quàm commodissimè separentur. Atque huc spectat ebullitio mox inducta, quâ liquorem sanguineum quandoq; valdè degenerem corripiente, febris inde oriunda mali moris esse solet, & malignis, atq; horrendis symptomatibus plenissima. Illud utcunq; accidit, ut sanguis spiritibus suis magnam partem exutus, & ab æstate præcedenti plurimum adustus, ebullitione suâ non nisi tardissimis motibus defungatur, suæq; despumationi longissimam periodum postulet.

Jam verò ut manifestum evadat, quàm difficultè hæ febres

(*Autumnales puta*) curationem

admittant, hoc loco perpendendum est; *Continuarum* hujus tempestatis atque *intermittentium* discrimen in eo maximè versari, quòd *continuae* conceptam semel effervescentiam *συεχώς* unoque tenore perficiant; *intermittentes* autem partitis vicibus, ac diversis temporibus eadem defungantur. Interim in utrisq; fermentatio naturæ ductu peragitur spatio horarum 336, aut circiter: neque enim citius, aut tardiùs massa sanguinea in humano corpore ordinariò repurgatur: si negotium naturæ permiseris: haud secùs ac pomatium suam, vinum, atque cerevisia suam, ac peculiarem habet periodum quâ depurentur. Quamvis autem in febribus intermittentibus sanguis nonnunquam (ut in *Quartanâ* contingit) sex mensium spatio despumationem suam moliatur, ac tandem perficiat: non tamen (si ritè calculum ponas) plus temporis in eadem ob-

solven-

solvendâ impenditur, quàm quod
in continuis impendi naturalitèr
solet: quatuordecim enim *μῆρας*,
sive dies naturales efficiunt
horas 336; tribuendo nempe
horas quinque cum dimidia cui-
libet paroxysmo quartanarum,
habebis in quartana valorem 14
dierum, *h. e.* horas 336. Jam si
quis dixerit, quartanam, verbi
causa, (eadem enim reliquarum
intermittentium ratio subintelli-
genda est) ultra sex mensium
spatium aliquando excurrere,
antequam periodum suam absol-
vat; respondeo, idem etiam non
rarò in continuis febribus specta-
ri, quæ sæpe ultra dies quatuor-
decim protrahuntur: in utroque
nimirum casu, si effervescentiam
(præsertim circa febrium finem)
ritè, atque ordine decurrere ac
sustineri vegetam curaveris, de-
spumatio intra prædicti temporis
spatium, hoc est quatuordecim
dierum vel 336 horarum, per-
agetur: quòd si verò effervescentiam

tiam illam, seu fermentationem, refrigerantium medicamentorum aut clysterum usu tunc temporis (scilicet versùs febrium declinationem) importunè inhibueris, & quasi frænum illi injeceris, mirum non est si in longum evagentur, ordine quippe naturæ perturbato. Namque hoc modo relaxatur quodammodo sanguinis humani tonus, unde se ad despumationem accingere cum affectu nequit; immò verò in corporibus debilibus, & effœtis idem aliquando *vel* sponte accidit, nisi cardiacorum ope naturam in illis languentem adjuveris, quò sanguini despumando par sit.

Verùm illud hìc jam porrò notandum arbitror; ea quæ de fermentationis spatio atque continuatione suprà tradidimus, de illis solummodo febribus intelligenda esse, quæ statam quandam naturam, atque habitum nactæ sunt. Sciendum enim est, neque me præterit, febres quasdam esse

esse tum continuas, tum inter-
mittentes, quæ transeuntis & in-
certi genii sunt, neque in suis
effervescentiis ad destinatam pe-
riodum pertingunt. Hujus ge-
neris sunt, quæ à levialiquâ of-
fensâ ex sex rerum *non naturalium*
quas appellant, ut cibi, potûs, aë-
ris, & his similium, abusu non-
nunquam ortum ducunt: his e-
nim morbis correpti subitò sæpe
convalescunt. Idem etiam in a-
dolescentulis, sanguine puro, ac
multis spiritibus referto præditis,
aliquando accidit: nimirum fe-
bres illorum spirituosâ quadam ac
nimis tenui, volucrique materiâ
nixæ, fermentationes suas citiùs
perficiunt, acceleri gradu spa-
tia sua emensæ evanescunt. Ad
fermentationem enim illud pri-
mariò requiritur, ut materia
fermentescibilis, sive illa sanguis
sit, sive vinum, aut alius aliquis
liquor quilibet, eâ tenacitate &
viscositate polleat, ut spiritus
implexos, atque irretitos eatenùs
H 4 detinere

detinere valeat, ut in liquoris massâ moveri atque agitari possint, eodem ferè modo, quo aves visco captæ, aut muscæ, atque apiculæ melle detentæ, motitare quidem, & murmura sua peragere possint, avolare interim non valentes. Neque tamen (ut obitèr illud dicam) eam tenacitatem obtinere debent liquores memorati, ut spiritus prorsus obruant, opprimantque adeo ut non omninò moveantur.

Hic jactis fundamentis (quæ quidem nescio an aliis, mihi certè ratione non contemnendâ niti videntur) mirum non erit, si illis non aliam medendi methodum superstruam, quàm quæ in febribus continuis ad despumationis debitum opus ritè perficiendum adhibenda videtur: cùm nimirum illæ a continuis nullo discrimine sejungantur, si ordinem spectes, quo natura earundem materiam expellere solet, scilicet per effervescentiam certâ periodo

com-

comprehensam. Etsi quod ad earum speciem, atque naturæ proprietatem attinet, illas & à continuis, & à se invicem plurimum differre non diffitear. Itaque vel methodum, quâ se natura liberare ab hoc morbo solet, cautè, solliciteque observando, indicium sumere oportet, quo fermentationem abortam acceleremus, atque ita ad sanitatem ægros perducamus; vel in ipsam causam specificam penetrando, danda erit opera ut remediis efficacibus, ac specificis morbo obviam eatur. Ab horum altero indicationes sumendæ sunt. Ego utramque viam ingressus aliquando fui, atq; illasâ (uti opinor) verecundiâ profiteri possum, non sine summâ curâ, atque attentione animi indefessâ; sed nondum eam felicitatem adeptus sum, ut Autumni febres intermittentes certâ aliquâ praxi, atque medicandi ratione tollere possim, antequàm statas illas fermentationes (de qui-

quibus suprà locuti sumus) peregerint ; utcunque molestum hoc febricitantibus videatur , qui eousque sanitatem suam expectare inviti coguntur. Revera autem si quis inter mortales reperitur , qui sive methodo aliquâ certâ , sive remedio specifico adhibito , febrium harum intermittentium cursum non solùm inhibere , sed etiam omninò abrumperre novit ; existimo eum omni jure teneri , ut humano generi rem illam summoperè expetendam patefaciat : quod si non fecerit , ego illum nec boni civis , nec prudentis viri nomen mereri pronunciare ausim ; Neque enim *civis boni* est , illud in rem suam vertere , quod toti generi humano tam ingens beneficium apportet ; nec viri *prudentis* , divinâ benedictione semetipsum privare , quam à summa bonitate liceret expectare , si ad publicum bonum promovendum se accingeret. Honoris autem , ac divitiarum longe minor

minor apud probos ratio habetur, quam virtutis, & sapientiæ. Interea temporis, ego rem illam ut satis difficilem arbitror, ita etiam periculosam esse non dubito. Cujus rei luculentum exemplum à pulvere illo (quem *Jesuitarum* appellant) sumere licet. Quamvis enim pulveris illius usu fermentationem ad præsens inhibere possimus, materia tamen adhuc residua, quæ fermentando dissipari debet, intra breve temporis spatium vires suas redintegrat, novumque bellum naturæ indicit. Novi quartanam per aliquot annos durasse, dum hujus pulveris repetito usu subinde interturbaretur: immò quosdam pulvis ille, immediatè ante paroxysmum exhibitus, è vitâ sustulit; etsi inficias ire nolim hujusmodi medicamenta in febrium harum declinatione prudentè & cautè adhibita, aliquando profuisse, & paroxysmos omnino sustulisse; imprimis verò, si *tempestate* quoad istos

istos morbos *minus* epidemicâ u-
surpentur.

Veruntamèn etiam si ex iis quæ
nunc annotavimus, vix aliqua
spes sanitatis ocyùs restituendæ
nobis affulgeat; Medico tamen do-
cto & sagaci locus relinquitur, qui
sanguinis debitam depurationem
procuret, quò intra limites à natu-
ra definitos ea peragatur, atque e-
tiam ut symptomatibus illis occur-
rat, quæ in hoc morbo contingere
solent, ac supervenire. De hac re
igitur paucis & quatenùs illius
natura fert, brevissimè dicam; u-
trumque genus eâdem operâ com-
plexus, quòd eadem fere medica-
tio utriq; (*tertianæ* scilicet, atque
quartanæ) conveniat.

Si itaque harum febrium alter-
utrâ correptus æger vel *infans* sit,
vel *ætate* floreat, convenit omninò
(quantum ego hætenùs edoctus
sum) nihil medicamentorum
quorumvis ope, aut aëris, ac-
diatæ mutatione moliri. Nihil
enim hinc mali natum hucusque
intel-

intellexi, si modo totam rem naturæ permiserim. Id quod ego non sine admiratione præcipue in infantulis sæpe observavi; sanguine namque depuratione sua defuncto, febres illæ sponte sua evanuerunt.

Quod si autem è contrario vel strictiori aliquo regimine utaris, vel medicamenta purgantia subinde adhibeas, (adhiberi scilicet solent eo prætextu, ut obstructions expellantur, atque humores, in primis viis stabulantes, exturbentur) vel si, quod præcipuum est, in *constitutione epidemicâ* venæ-sectio celebretur, fiet ut morbus in longissimum tempus procurrat, atque interim ut ægri mille symptomatibus, iisque periculosis exponantur.

Si verò febricitantes *provehentioris ætatis* sint, ex utroque morbo non solum diuturnitatis, verum etiam ipsius mortis grave periculum imminet. Hic itaque medicum illud agere oportet, ut naturæ
sup-

suppetias ferat, eamque illis ad-
 miniculis subleuet, quibus ad ne-
 gotium suum peragendum opus
 habuerit. Certè enim in effœtiis
 corporibus, nisi fermentatio, car-
 diacorum & corroborantis diætæ
 beneficio sustineatur, illud acci-
 det, ut ægri incertis atque frustra-
 neis paroxysmis divexati debili-
 tentur, atque morbus eousque
 duret, donec languida prius na-
 tura, paroxysmo aliquo gra-
 viore correpta, ad *ebullitionis*
tempus pertingere non possit, ade-
 oque in ipso *exhorrescentiæ tem-*
pore diem suum obeant ægroti : at-
 que hoc in senibus non rarò usu-
 venit, qui longa cathartorum
 serie debilitati fuerunt ; imò, ut
 aliquando visum est, in ipso *vel*
 primorum paroxysmorum rigore
 penitùs defecerant, cùm exhibi-
 to cardiaco satis forti saltem ad
 tempus aliquod sustineri potu-
 issent.

Cum sanguis tempus illud ex-
 egerit, quod ad despumationem
 suam

De Febr. Intermittentibus. III

suam perficiendam requiritur, necessarium est, ut *provecioris ætatis* ægri eodem ipso tempore, vel paulo antea, insignem aliquam aëris mutationem subeant; sive (quod potius optandum esset) in calidiorem aliquam regionem commigrando, sive mutando saltem locum in quo primùm hoc morbo correpti sunt. Mirum sanè est, quantum valeat hæc aëris mutatio ad morbum hunc prorsus abigendum. Interim ut ante hunc temporis articulum aër mutetur, non tantum non necessarium est ad sanitatem ex hoc morbo restituendam, sed & minùs convenit. Etiam si enim quis in regionem quantumcunque Australem & calidam migraverit, sanguis tamen ejus in morbido hoc motu semel constitutus, depurationem suam ut peragat necesse est; quod quidem beneficii frustra expectabitur ab inusitato novoque aëre, priusquam procedente atque adulto jam sanguinis motu

motu sanitatis recuperandæ cœ-
 pax fuerit. Insignis ergo illa aëris
 mutatio tum demum adeunda est
 cum primùm æger à paroxysmo
 liberari potest. Exempli causâ, *Quartanâ*, quæ primùm in *Autumno*
 no invasit, non citiùs aër mutan-
 dus est quàm circa *Februarii* initium.
 Interim si æger mutare locum
 cum vel nolit, vel commodè non
 queat, oportebit ut hoc ipsius
 temporis articulo, forti aliquo
 medicamento utatur, cujus erant
 sint vires, ut uno quasi ictu la-
 guescentem illam depurationem
 potentèr promoveat, & si fieri
 poterit, perficiat. Ad hanc rem
 consulerem ego, ut *Electuarii* dicitur
Ovo, vel *Theriace Andromachæ*
 drachma una semis in *Aquæ Cæ-*
lestis vel *Aquæ-vitæ* communis
 unciiis duabus dissoluta exhibea-
 tur. Id quod à me cum suc-
 cessu non infelici in morborum
 hujusmodi declinatione factum
 est. Licèt agnoscam calidiora
 hæc citiùs exhibita vel morbum
 duplici-

duplicare, vel in febrim continu-
 am permutare; quod ab aliis jam-
 dudum observatum est. Idem in
 juvenibus hoc morbo detentis fie-
 ri potest, cautelâ adhibitâ. Ut
 autem in puerili ætate idem fiat,
 non tantum non convenit, verum
 etiam periculo non vacare pri-
 dè observavi.

Notandum est in horum mor-
 borum principio (*Tertianæ* verò
 præcipuè) nonnunquam continge-
 re, ut effervescentia in *juvenibus*,
 ac robustis eousque adaugeatur,
 ut meritò tutiùs existimes ingru-
 enti tempestati occurrere, quàm
 rem totam Naturæ committere.
 Hoc autem commodissimè fiet *E-*
metico in die aliquo intermissio-
 nis propinato : illud enim medi-
 camentorum genus plerisque Au-
 tumnalibus morbis apprimè con-
 venit, & symptomatibus illis præ-
 cavet, quibus iidem in vigore
 sunt obnoxii. Verùm hoc factò,
 restota naturæ permittenda est.
 Neque verò crediderim, ingen-

tem illum atque atrocem hujus effervescentiæ insultum, qui primos paroxysmos Tertianarum præcipuè, comitari sæpenuerò solet, tam alicujus malignitatis effectum esse, quàm ipsius morbi vis atque roboris: quilibet enim paroxysmus, continuæ febris instar est & compendium; adeoque majori atrocitate ægrum aggreditur quàm continua febris, donec paroxysmorum aliquot progressu, morbi vires aliquotque retundantur. Verùm (ut ut id sit) quandoque accidit, ut præ violentiâ hujus effervescentiæ atque motu effero, *Tertianæ* Autumnales (in juvenibus præcipuè) depuratione suâ ante destinatum tempus defungantur, adeoque post paroxysmos non multos evanescant; opere nempe naturæ præcipitato. *Quartanæ* autem non tam cito pede cursum suum peragunt, nisi forte æger eodem morbo jam antea defunctus fuerit; namque in hoc casu licet

licet paroxysmis aliquot exerceri possit, medicus tamen illius rei conscius, fidenter morbum illum subito evaniturum prædicere poterit: quod observatu dignum est.

Priusquam huic argumento clausulam addamus, illud monendum venit. Ea quæ de febrium Autumnalium intermittantium duratione, atque de tempore ad sanguinis despumationem requisito dicta jam sunt, ita intelligenda esse, ut nos illud solum nunc spectemus, quod Natura vulgaribus atque usitatis tantum medicamentis suffulta præstare soleat. Nequaquam enim eo consilio de his rebus ita locuti sumus, ac si doctos & solertes medicos despondere animum velimus, atque vel de melioribus medendi rationibus excogitandis, vel nobilioribus remediis inveniendis spem totam abjicere, quorum ope hujusmodi morborum sanationem accelerent: tantum enim ego

profectò ab hoc proposito absum, ut non desperem *vel* à me ipso tale quidpiam sive methodi, sive remediū aliquando repertum iri.

Sublato morbo æger sedulò purgandus est; incredibile enim dictu, quanta morborum vis ex purgationis defectu post febres Autumnales subnascatur. Miror autem hoc à Medicis minùs caveri, minus etiam admoneri. Quandocunque enim horum morborum alterutrum paulò provectioris ætatis hominibus accidisse vidi, atque purgationem etiam omissam; certò prædicere potui periculosum aliquem morbum eosdem postea adoriturum, de quo tamen illi nondum somniaverant quasi perfectè jam sanati.

Purgantia, quibus uti soleo, eadem ferè sunt cum iis quæ post *febres continuas* exhibenda suasi; atque ea ter quaterve repeti jubeo, uno die interposito. Vel si major aperientium apparatus de-
fidere-

sideretur, sequens Apozema exhiberi possit. *Rec. rad. Rhabarb. Monachor. ℥ij. rad. asparag. brusci, petrosel. & polypod. quer. āa ℥j. cortic. mediani fraxini, & tamarisci āa ℥ss. fol. agrimon. ceterach. & cap. Ven. āa M. i. Sennæ mund. ℥iss. irrorat. ℥iij. vini albi epithymi ℥ss. agarici troch. ℥ij. sem. fœniculi ℥iv. Coq in aq. font. ad ℥ss. sub finem adde succi aurantior. ℥iij. In colaturâ dissolve syr. cichor. cum rheo, & magistral. ad melancholiam āa ℥iss. f. Apozema, de quo cap. ℥ss. sing. matutinis per triduum. Et repetatur quoties opus fuerit.*

Diligentèr autem attendendum, si cessantibus paroxysmis citò nimis purgationem aggrediaris, periculum esse, nè illi redeant; nimirum ex tumultu, quem Cathartica, etiam leviora, in humoribus excitare solent.

Sæpe accidit, *Hydropas* ex causâ prius memoratâ supervenire. Verùm illi facilè aperientium, & Catharticorum ope sanantur, si

quidem recens affectus fuerit. Neque mihi molestum est, quoties hinc natum morbum audio, atq; intelligo; nempe de rei exitu omnia bona tunc temporis animo concipiens. Nonnullos enim usu Apozematis jam præscripti *vel* sine admistione hydropi magis appropriatorum, perſanavi.

Observavi frustrà esse, si quis hydropem ex febris intermittenti natum medicamentis tollere conetur, febre illâ adhuc durante; febris enim profectò hoc pacto radices profundius agere deprehendetur, non autem amovebitur hydrops. Expectandum itaq; donec febris exulet, ac tum demùm negotium prosperè suscipiendum.

Infantes post febres Autumnales tum Continuas tum Intermit- tentes, Hectici aliquando fiunt; ventres eorum inflati, tumentes, ac duri evadunt; sæpe etiam tussis, aliaq; tabidorum symptomata subnascuntur, quæ *Rachitidem* planè mentiantur. Hos ego sequenti

quenti modo tractandos consulo. Paretur potio cathartica, quam in febrium continuarum fine assu- mendam præscripsi. Hujus capiat infantulus Cochl. j. vel ij. plus minus pro ætate, mane per 9 di- es, uno atque altero die, si opus fuerit, intermisso. Interim verò purgatio ita moderari debet, ac regi, dosem vel augendo vel mi- nuendo, ut ultra 5 vel 6 sedes sin- gulis diebus non procedat. Post finitam catharsin totus venter in- ungatur linimento aliquo aperti- vo per aliquot dies. Sequenti uti soleo. *Rec. ol. lilior. & tamarisci* āā ʒij. *succi rad. bryoniæ, & apii* āā ʒj. *bulliant ad succorum con- sumptionem, addendo unguenti de althæâ, & butiri insulsi* āā ʒj. *gum. ammoniac. in aceto soluti* ʒss. *ceræ flavæ q. s. f. linimentum.* Sanè quamplurimi infantes, etiam verâ *Rachitide* laborantes, hâc metho- do à me liberati fuerunt.

Veruntamen cavendum sedu- lò, nè purgationem aggrediamur

nisi febre jam perfectè fugatâ : licet enim hoc pacto humoris in partes naturales amandati portio quædam evacuari non sine causâ videri possit ; nihilominus ab ipsâ febre nova subinde pravæ materiæ copia suggeretur, quæ non solum purgationem reddet frustaneam, verum & ipsum morbum diuturniorem præstabit, ob rationes antea memoratas.

Observatu non indignum est, quòd cum *febres autumnales* teneram ætatem diu cruciârint, nulla spes sit easdem abigendi, donec abdominis regio, circa lienem præcipuè, indurari, atque tumesceri occœperit ; iisdem enim gradibus, quibus hoc symptoma supervenerit, febris etiam fugam meditatur. Neque forte ex meliori aliquo prognostico morbum hunc brevi abiturum dixeris, quàm si sedulâ animadversione suboriri hoc symptoma perspexeris. Idem porro in crurum tumoribus obtinet, qui in adultis aliquando spectantur. Mul-

Multa etiam alia sunt acciden-
tia, quæ morbos hosce consequi
solent, ob purgationem vel non
omninò, vel non ritè celebratam ;
quibus in præsentiarum enume-
randis supersedebimus, cùm cura-
tionis eadem ferè ratio sit utrobi-
que, nempe sedimenti ab efferves-
centiâ præcedaneâ depositi repur-
gatio, quippe quòd suâ morâ ma-
lis hujusmodi materiam præbue-
rit. Quanquam liceret hic loci
non contemnendum symptomatis
genus referre ; quod non tantum
purgationibus, & evacuationibus
aliis quibuscunque, venæ sectioni
præsertim, cedere dedignatur,
verùm & ab illis vires sibi acqui-
rit. Illud autem peculiaris quæ-
dam est, ac sui generis *mania* quæ
febres Autumnales nonnunquam
excipit. Fortassis posthac (re pro-
bè perpensâ) statuendum videbi-
tur, manias complures, quæ com-
munem medicandi rationem as-
pernantur, & post evacuationes
fortiores adhibitas, in miseram
quandam

quandam stultitiam degenerantes, nonnisi cum ipsâ ægrorum vitâ terminantur; has (inquam) plerasq; omnes febribus Autumnalibus diuturnioribus supervenisse. Miratusq; sæpenuerò sum, nullam hujus rei mentionem ab Auctoribus factam fuisse, cùm non rarò accidisse viderim. De curâ illius nihil mihi nunc dicendum videtur; licet enim haud pauci sciunt, me non sine prospero successu tractasse hunc morbum, nondum tamen videor rem ipsam pro dignitate satis pensitasse, ut cum prudenti fiduciâ mendendi rationem publicè exponam.

SECT.

Sectio Quarta.

De Variolis.

Quandoquidem in more positum est, ut qui de Febribus differuere, *variolas* etiam, & *morbillos* attingant; ego iisdem quoque vestigiis insistendum armitror, sed utrumq; morbum sub *variolarum* capite complectar; partim brevitatis causâ, partim quoniam uterq; eandem curationis methodum sibi vindicare videtur, quantumcunq; discrimen ex naturâ suâ propriisq; rationibus admittant, de quo jam non debet quicquam disputare.

Existimo itaque *variolas*, morbum esse sanguini superinductum, novum quendam statum quasi affectanti. Est enim sanguis humanus luxuriantis cujusdam ac prædivitis naturæ liquor, multosque
in

in se succos opulentos completur, adeoque per totum vitæ cruculiculum in eodem statu rarissimū persistit; verū deposito (tāquam exuviis) nativo genio, aut contextu, semel saltem in viā insignem aliquam mutationē subire aptus natus est, novamque (ut sic loquar) formam induere. Atque hæc mihi de his rebus sæpe meditati, non inidonea ratio visa est, cur illorum sanguis quā nondum hanc mutationem passus est, eandem tam facili subeat levissimo enim impulsu illuc incitat vel ex ipsis effluviis ex ægrotantium sanguine transmissis; non secus ac poma quæ ipsa matura sunt, etiam ea quæ in viciniā rapiuntur in eandem conditionem perducere solent. Atque eadem in multis aliis corporibus cernere est, quæ vel junctis superficiebus, vel influxu quodammodo à longinquo se invicem afficiunt & licet pleraque illorum sanguineā massā (quæ tenerior est, aut quæ

εὐμετάβολοι) multo minùs ad
itationem prona videantur, u-
nq; tamen ad similitudinem ac-
dunt ac si eandem appeterent.
quidem hâc ratione contagio-
n hujus morbi naturam non mi-
ri saltem verisimilitudine de-
rare licet, quàm eâ quæ ex e-
dem malignitate adduci solet ;
in & multo meliùs nodos illos
plicat, quos necere sibi viden-
r, qui *variolarum* causam in ma-
gnam aliquam, atq; venenatam
materiam in sanguinis mole hos-
tantem, atq; ab eâdem expul-
m, rejiciunt. Neque enim vi-
eo quî fiat, ut momento quasi
mporis, sanguis alicujus, quem
ox istâ contagie affectum sup-
onemus, tanto purulento illius
materiæ apparatu instructus sit,
quantus in hoc morbo secernitur.
ti nec illud mente assequor, si-
uidem contagium à maligna ali-
ua causa suggeratur, quamob-
em is qui illo afficitur, atque è
morbo suo convaluit, postmo-
dum

dum novi contagii non tam contagiosa
 fit, atq; antea fuerat, ex *variolarum*
torum (ut sic dicam) convi-
 Certè in aliis morbis ex maligna
 aliquâ causâ dependentibus
 quotidie cernimus; qui enim
 foemina rem habuerit lue venerea
 reâ inquinatâ, non minùs etiam
 postquam semel atq; iterum
 isto morbo convaluerit, in eundem
 dem proclivis est, quàm si nu-
 quam hætenùs eo detentus fuisset.
 Neque verò nescio, qui *variolas*
riolas aliquando passi sunt, non
 nunquam in easdem denuò proci-
 bi; sed nempe rariùs hoc contigit,
 git, quàm ut causæ nostræ quædam
 quam incommodi afferre possit
 universim enim loquendo, qui
 semel *variolis* defunctus est,
 futuro tutus ab earum incursum
 putatur. Materiæ autem excre-
 impuritas foeditasq; in hoc morbo
 bo, præsertim quando tempestat
 autumnali invaserit, spectari so-
 ta, non magis malignam, atq;
 nenatam illius naturam significat
 quâ

quàm ejusdem contagiem id significasse jam diximus : sanguis enim cœptâ hâc immutatione renovationem sui moliens, ex propriâ massâ particulas ejusmodi selegit, quæ tametsi cum totâ mole æqualiter commistæ, satis puræ fuerunt, nunc tamen aggregatæ, novumque contextum adeptæ, corruptelæ speciem induunt; non aliter quàm (ut alibi dictum est) in ventriculo ingestorum partes aliquæ, postquam in corpore nostro μεταβολὴν subierunt.

Porro neque illud malignitatem variolarum satis arguere videtur, quòd secreta materia tam profunda vestigia, dum per carnes viam sibi facit, in corpore nostro relinquat (in autumnopræcipuè, atque hiemis initio, quibus temporibus altiùs illa stigmata variolæ nobis inurere solent) cum idem planè effectus ex cujusvis ferè ulceris pure consequatur. Atque quò luculentius adhuc pateat, non particulas aliquas

quas venenatas in sanguine præ-
existentes, eundemque ad sui pro-
pulsionem irritantes, hujus mor-
bi veram causam esse, sed ipsum
sanguinem, mutationes istas affe-
ctantem, eo quo dictum est mor-
do: sæpe observare licet, quon-
dam ex hoc morbo, etsi profundius
vestigiis non omnino deformes
totâ tamen vultûs specie, ejusque
lineamentorum ductu, quasique
ipsius corporis fabricâ, eousque
immutatos fuisse, perindè ac si
variolarum interventu perfectam
quandam renovationem totius
massæ Natura designâisset.

Verùm si hæc ipsa, de qua lo-
cuti sumus hætenùs, de variola-
rum ortu sententia (quam neque
novitatem affectans amplector
neque cui ab aliis meliora edoctum
pertinacitèr adhærebo) verissi-
mior sit, sive aliâ aliquâ ratione
commodiùs explicari possit, non
magnoperè pugnabo: profectò
enim curandi indicationes eadem
semper manebunt: adest enim
semper

semper materia quædam, quæ separari debet, atque expelli, quorum utrumque nisi fiat, actum est de viâ ægrotantium.

Quapropter ut fundamento alicui, medendi methodus superstruatur, notandum est, duo esse hujus morbi tempora ; quorum primum *separationis* est; secundum *expulsionis*. Atq; primum quidẽ illud tempus plerunq; cum febrili ebullitione transigitur, quæ quatuor primis morbi diebus peragi solet, quorum decursu natura id satagit, ut partes ejusmodi seligat, congregetque, quæ suo sanguinis immutandi proposito inserviant, atque etiam ut illas in carnosas corporis partes relegatas, ibidem deponat ; quo facto, pristina quiete fruitur, sedato jam tumultu, qui, dum hoc ageretur, in sanguine ciebatur. Quamvis interim hîc loci consentaneum fuerit subindicasse, in sanguine laxiori, atque *ευνεταβλήτω* nonnunquam accidere, ut separatio-

nis periodus sensim, atque gradatim sine insigni aliquâ ebullitione, naturæ negotium facessente, transigatur, priusquam expulsio materiæ pustularum eruptione se prodat. Mihi verò casus hujusmodi non tantum ideo placet, quod sine ægri tædio atque molestiâ transierit, verum præcipuè, quod æger morbi sui nondum conscius, atque adeò liberi aëris beneficio fretus, multo commodius (ob rationes infra dicendas) ad materiæ secretionem paratus sit, quàm si sub calido regimine constitutus, aut nescio quot Cardiacis usus fuisset.

Separatione sic, ope ebullitionis, in sanguine peractâ, *expulsio* jam locum obtinet, quæ per reliquum morbi tempus, mediantibus parvis illis abscessibus, in carne perficitur. Sicut enim à naturâ abscessuum, suâ spetie, non abludunt, ita parem cum aliis cruditatis, maturationis, atque exarescentiæ statum percurrere solent;

solent; quæ omnia si ritè, atque laudibili modo absolvant, & exequantur, in tuto res est, cum exinde curationis summa dependeat, sin minùs, omnia pessum ruitura sunt. Et quidem postremum hoc negotium priori illo *separationis* opere, tanto plus temporis sibi vendicat, quòd prius illud in tenui, fluidoque corpore transigatur, atque in ipso (ut sic dicam) naturæ foco; posterius autem denso spissoque theatro, atque à vitæ fonte paulò remotiori, partes suas exequi coacta sit.

His ita præmissis, indicationes exurgunt: 1. Ut æquabilis ille tenor ebullitionis in sanguine conservetur, qui neque nimis properè separationem nimiam suam perficiat, neque tamen torpido nimis motu eandem remoreatur, vel non satis idoneam præstet. 2. Ut abscessuli, pustulæve summâ curâ sustineantur, quo debita tempora percurrentes,

tandem contentam in se materi-
am omninò avehant, ipsæq; etiam
evanescant.

Ut itaque paucis de primo a-
gamus ; Sollicitè imprimis caven-
dum est, hoc tempore præsertim,
ne nimium assurgat ebullitio,
sive id fiat ex congestis stragulis,
sive ex aëre loci, in quo decum-
bit æger, igne nimium excafacto,
sive ex calidorum medicamento-
rum & cardiacorum usu ; præ-
cipuè verò ab his cavere oportet,
si æger in ætatis flore constitutus
fuerit, vel sanguinem habeat ge-
nerosiori potu nimis exaltatum,
vel anni tempestas, aut verna sit,
aut saltem ultra ætatis initium
non processerit. Hinc enim fiet,
ut separatio, quæ sensim, lentisq;
gradibus peragi debebat, ut ad
universalem quandam despuma-
tionem opportuniùs pergat, præ-
cipiti cursu feratur ; atque ita vel
non satis idoneus partium nume-
rus congregetur, vel (quod for-
te contingat) nonnullæ partes ad

secre-

secretionem damnentur, quas aliàs Natura illam subire noluiſſet, niſi quòd ultra debitos limites excurrere coacta, noxam hanc ſibi creet: ſecretis enim illis quæ ad ſeparationem minùs opportuna ſunt, aliorum illuc propendentium motus, eorum commixtione impeditur, adeoque redduntur expulſioni minùs accommoda. Auſim dicere, ex hoc fonte, maiorum *Iliada* profluxiſſe, nempe ex auctâ nimis ebullitione in principio morbi, dum mulierculæ oblatiſ cardiacis (ut pulvere *Gasconis*, *Diaſcordio*, & id genus aliis) nihil non ſatagunt, ut (ſi Dîs placeat) expellantur ſtatim *variola*, ac venenum à corde removeatur. Imò famigerato illo tutiſſimoque ut exiſtimant remedio (*Zythogala* intelligo, cui *cornu Cervi* cum *Calendula floribus* incoctum fuerit) non minùs imprudentèr utuntur: Certè enim calido huiusmodi regimine plus mali quotanni accerſitur, quàm ullâ Medicorum pra-

xi, quantumcunq; periculosam illa arbitrentur, atq; à ratione (suâ scilicet) abhorrentem. Mihi quidem rationi consentaneum videtur, ut quo diutiùs Natura separationem molitur, ac perficit, dummodò ebullitio non omninò torpeat, eo certius atq; universaliùs eadem separatio absolvatur. Atqui ex illâ sic absolutâ, curationis insequentis successus potissimum ut dependeat necesse est, uti ex methodo contrariâ, contrarius planè rei exitus: ex calido enim isto regimine nihil boni nascitur; sicut ex præcoci fructu, nihil frugi; cùm frequenter usum veniat, ut vel in *Phrenitidem* æger prono lapsu ruat; vel (quod peioris notæ est) sudores ingentes oboriantur, ex quibus partes non secerni aptæ, neq; puris naturæ respondentes (quod ipsum tamen pus, genuina soboles est huiusce excretionis) eliminantur vel ex cardiacis illis administratis calidâq; custodiâ, *variola* nimis

mis protrusæ in unum confluant, fœdo certè spectaculo, tristemq; eventum interminanti. Atq; hæc & ejusmodi symptomata ex his erroribus progigni solent; cùm ex alterâ illâ methodo nihil unquam mali observaverim. Natura enim sibi permissa negotium suum suo tempore exequitur, materiamq; debito ordine ac viâ tum secernit, tum etiam expellit, ut (in junioribus præsertim vegetisq; temperamentis) nostrâ ope, nostris artificiis, atq; auxiliis non indigeat, suis viribus optimè instructa, suis opibus locuples, suo deniq; ingenio satis edocta. Neq; sanè vel ipse vidi, vel fando accipi, quenquam ex eo periisse, quòd *variola* primò non eruperint; etsi nimis multi perierint, quorum *variola* primò laudabiliter, & cum summâ spe erumpentes, postea recidentibus pustulis præmaturè detumuerunt.

Quemadmodum autem inconsultum est, atq; periculosum cali-

dioris regiminis vel Cardiacorum ope cœptam ebullitionem nimis evehere, ita è contrario non minus vacat periculo, mediantibus venæ sectione, clysteribus, emeticis, catharticis, aut refrigerantibus medicamentis eandem minuire; cùm hoc pacto partium separabilium commoda secretio plurimum impediatur. Licet enim vulgare illud, atq; tralatitium argumentum, quo adversus phlebotomiam, aliasq; evacuationes utuntur (nempe quòd non liceat à circumferentiâ ad centrum movere humores, cùm natura in hoc morbo contrarium affectare videatur) nullarum planè virium sit; eo quòd ex earundem usu contrarius omninò effectus, subitanea scilicet *variolarum* eruptio, sæpissimè consequi deprehendatur: aliæ nihilominus rationes in promptu sunt, quæ vehementer suadent, ut, siquidem ullo modo vitari possit, ab hac praxi manus abstineamus. Namq; (ut earum præ-

præcipuas paucis attingamus) per
hasce evacuationes non tantum e-
bullitio nimis imminuitur, cujus
interim ope partes despumandæ
accuratè secerni debuerunt, ve-
rùm etiam illud ipsum subduci-
tur, quod cœptæ secretioni quasi
pabulum continentèr suppedita-
ret; unde sæpenumerò contingit,
ut *variolæ* primùm laudabili im-
petu erumpentes (eoq; fortassè
meliùs, quod evacuationes jam
dictæ præcesserant) paulò post ex
improvviso quasi reperiussæ detur-
mescunt, idq; ob eam potissimùm
causam, quod materia desit, quæ
quasi à tergo præeuntem inseque-
retur, atque agmen clauderet.

Ex prædictis itaq; constat, e-
bullitionem in morbi principio
cœptam, neq; nimis evehi debe-
re, neq; nimis minui. Verùm alia
omninò res est, Medicusq; ad no-
va consilia redigitur, si serò nimis
accersatur; postquam nempe vel
cardiacis adhibitis immodicè e-
bullitio evecta est, vel phleboto-
miâ

miâ inconsultò celebratâ, vel quâvis aliâ causâ mediante, eadem nimis deprimatur, adeoq; ad secretionem impar, atque inhabiliis redditur.

Quodsi itaq; primum hoc malum nobis non consciis, nondum scilicet accersitis, aliquando contigerit, sive ex ægrorum intemperantiâ aut calidiori temperamento, sanguis inflammatoriam diathesin nactus fuerit, sive ex astantium muliercularum aut aliorum quorumcunq; consilio, cardiacorum usus *Phrenitidem* invenerit, sive ex *Plethorâ* circuitus sanguinis impeditus fuerit, atque totius massæ quasi strangulatus supervenerit; in his (inquam) casibus, vel secanda vena est, vel regimen imperandum, etsi non prorsus refrigerans, certè tamen nequaquam calefaciens, sive diætâ respiciamus, sive medicamentâ. Et quidem in angustiis hîc versatur Medicus, partim dum suo iudicio satisfacere cupit, partim

tim dum præjudiciis aliorum undiq; cingitur, qui, siquidem ægro quippiam secus acciderit, illius mortem Medicorum temeritati acceptam referre solent. Quam ob causam, atq; etiam quòd ipse morbus admodum versatilis ingenii sit atq; incertissimi exitus, ut vel minimum errorem vix tutò admittat, Medicis quibusdam non vitio vertendam censeo suam illam sive prudentiam, sive astutiam (charitatem enim forte aliquis in iis desideraverit) qui statim atque erumpunt *variolæ*, ægrum nutricum curæ relinquunt. Atque pronunciare ausim illius famam in loco valdè lubrico versari, qui in medicando hoc morbo frequenter sese exercet: quando quidè non vulgus solummodò mortis causam satagenti nimis Medico transcribere paratum sit, verùm etiam ejusdem artis Professores calumniandi ansam inde cupidè arripiant, atq; coram iniquis iudicibus causam dicentes, severissimam

simam sententiam facile eliciant ; eo scilicet consilio, ut ipsi pluriss æstimentur, & super aliorum ruinis viam sibi sternant ad famam: id quod viris literatis indignum prorsus est, imò & vilioribus artificibus, modò probitatem colant. Et sanè sæpe misertus sum præclarissimorum quorundam magniq; nominis Medicorum, qui hanc sortem non semel experti sunt, quorum fama non tantum à proletariis hominibus, & vulgi face, sed & ab aliis Medicis arrosa fuit, qui forsitan multo majori jure (si quidem in simili negotio versati fuissent) ejusmodi opprobria fuissent promeriti.

Sed ut ad rem redeamus, si venæ sectio prudenter adhiberi nequeat, sive ob opprobrii metum, sive quòd æger vel nondum attingit ætatis suæ florem, vel eundem præterit; reliquum est ut jubeamus, ne fervor ille, sub quo laborat, quovis modo augeatur, atq; adeò ut non aliter in lecto cubet, quàm

quàm sanus solebat ; ut locus in quo decumbit (modò tempestas anni temperatior adsit) accenso igne non calefiat ; ut cerevisiam tenuem pane tosto solùm levitèr tepefactam bibat ; ut polentas avenaceas interdum sorbeat, & pomis coctis, aliisq; id genus vescatur. Verùm non permiserim ego, ut medicamentis ullis (ne quidèm *posseto* cum C. C. parato) utatur. Ebullitio autem illa hoc pacto suâ sponte gradatim minuetur & symptomata cessabunt, priusquam aliquid inde mali nascetur, modò sic tractetur æger, uti jam suavisimus ; dummodo sanguis non usque adeò efferus est, atq; ultra omnem modum evehctus, ut ne quidem inducias ferre velit, dum hæc fiunt : Nam si ita se res habeat, profectò Medicus ad conscientiam suam potius quàm incertam famam se componens, vel sanguinem emittere, vel medicamentum aliquod, non temperatum duntaxat, sed & paulò magis,

gis, aut etiam impensè refrige-
rans, exhibere debet, vel etiam
aëre liberiori æger refocillandus..
Innumera sunt illorum exempla
qui his modis ab ipsis quasi Orcii
faucibus erepti fuerunt. Nonnul-
li enim nutricum curam fallentes,
dum *Phrenitide* detinerentur (mi-
ris enim artibus ejusmodi homi-
nes sæpe utuntur) atq; è lecto fu-
gitivi aëris frigori semetipsos eti-
am noctu exposuerunt. Alii frigi-
dam aliquando vel furtim, vel
raptim nacti, vel precibus à nu-
trice emendicantes, hauserunt,
adeoque felici errore salutem
jam planè desperatam consecuti
sunt.

Unicam hic loci historiam a-
scribere non gravabor, quam ab
eo ipso accepi, cujus res ageba-
tur. Is nempe aliquando *Bristoli-*
um profectus, juvenis adhuc, inq;
ipso ætatis flore, *variolis* ibidem
correptus est, iisq; paulò postea
Phrenitis accessit. Nutrix in ur-
bem egressa, interim ægrum su-
um

um aliorum curæ commisit, mox nempe reditura. Verùm dum paulò diutiùs moratur, agrotus (ut astantibus visum est) interea temporis moritur. Astantes & anni tempestatis, quæ fervidior erat, & habitûs ægri, crassi scilicet atq; corpulenti, rationem habentes, ne fœteret cadaver, è lecto sublatum, ac nudum mensæ imponunt, linteo superstrato. Nutrix tandem rediens accepto nuncio, cameram intrat tristissimo spectaculo interfutura; mox amoto linteo, vultûq; conspecto, subobscura quædam vitæ indicia conspici sibi visa est, ac proinde statim projectum corpus in lectum reposuit, adeóq; sub manu consilium capiens, ac nescio quid fatagens, ægrum suum in vitam revocavit, atq; diebus aliquot interpositis sanum conspexit.

Proximo autem loco si torpuerit effervescentia sanguinis, atque tam languida evaserit, ut meritò metuendum sit, ne justæ separati-
oni

oni sit impar futura, rationi consentaneum erit, ut commodis quibusdam Cardiacis ad eandem promovendam utamur. Hæc autem eorum maximè conditio videtur, qui vel sanguinis missione mulctati fuere, vel pinguiore vel phlegmatici sunt, vel qui morbo aliquo nuper attriti fuerunt, vel denique (ut reliqua omittam) qui præsentī *Gonorrhœæ* aut aliā aliquā evacuatione laborant. His & similibus, nisi Cardiacorum beneficio suppetias feramus, secretio non succedet, adeoque nec eruptio pustularum feliciter peragetur, ex quibus ægrorum interitus facile consequetur. Non quòd (meam quidem sententiā) maligni quidpiam ac venenati subsit, sed quòd sanguis coeptā mutatione sui renovationem molitus, eandem exequi nequeat: sanguis enim nunc in morbido statu positus, & intergenium pristinum, quem deponere jam parat, novumque quem induere gestit, constitutus, cum regredi

gredi nequeat ut antiquum obtineat, neq; verò præ virium defectu progredi, magnis quasi ausis excidit, & æger vitâ necessariò fungitur. Neq; interim nego, in ipso expulsionis tempore, quo secreta materia ad suppurationem pervenit, si ex quâvis causâ foràs intrò revocetur, eandem ægro certam necem inferre; id quod ob eam solam corruptelam accidit, quam ex suâ secretionem sibi acquisivit.

Tandem, ut ad secundam illam indicationem pedem promoveamus ad *tempus expulsionis* accommodatam; quo tempore materia separata parvorum abscessuum, sive pustularum ope amandatur: nempe illud hîc agendum est, ut pustulæ debito modo sustineantur, quò ritè atq; ordine destinatam periodum assequantur.

Sicut itaq; suprà satis, ut opinor, ostensum est, imprimis periculosum esse, si æger præsentî febre, ac pustulis vix dum apparentibus,

L

tibus,

tibus, in ipso secretionis tempore
nimiùm calefiat; ita etiam non
minori periculo plena res est, si
idem quovis morbi tempore fiat,
atque illo præsertim quod ad ex-
pulsionis initium vergit, crudis
adhuc existentibus pustulis :
quamvis enim sanguis peractâ jam
separatione, atq; relegatâ ad car-
nosas partes materiâ, ab intestino
illo tumultu magnam partem im-
munis sit; interim tamen tener
adhuc, recensque, ac vix novo
statu, & quasi texturâ indutus,
ευραθής est, facilèq; vi caloris im-
modici undecunq; appellentis, af-
ficitur, atq; adeò levissimo mo-
mento irritatus flammam conci-
pit, & in novam ebullitionem
proclivis est; quæ quidem nova
ebullitio non, uti prior illa, sepa-
rationem jam molitur (illam quip-
pe peractam supponimus) verùm
illius loco non tantùm symptoma-
ta superius memorata excitat, sed
& cœptam per pustulas expulsio-
nem interturbat, & contentam
mate-

materiam exagitando noxam parit. Vel itaq; partes jam secretæ, atq; in corporis ^ē depositæ, vehementi illo rapidoq; sanguinis ebullientis cursu abreptæ, in ejusdem massam resorbentur; vel partes carnosæ ultra gradum supurationi debitum excalfactæ, minus commodè illam exequentur; vel deniq; fortassis obortâ hac novâ ægritudine, sanguinis œconomia, ipsarumque carnium tonus pervertitur, usq; adeò ut materiam illam expulsam vincere, eamque solenni more abscessuum coquere nequeat.

Interim non usq; adeò nos illuc intentos esse oportet, quò ebullitionem nimiam in sanguine prævertamus, ut ægrum frigoris injuriis exponendo, pustularum eruptio impediatur. Gradus ille caloris ad harum expulsionem promovendam accommodatissimus, naturalis sit oportet, atq; ejusmodi quæ carnosarum partium temperiei conveniat; quiq; hunc

excedit, aut ab eodem deficit utrinque periculosus est.

Ex dictis itaq; satis manifestum videtur, in quam incerto lubricoq; sit loco, tum morbus ille de quo loquimur, tum praxis medica, quæ eidem accommodanda est. Quinetiam patet, Medicorum negotium in angusto versari; ut minus mirum sit, si Nutricibus, per se nimium plerunq; officiosis & satagentibus, res malè sæpenumerò succedat. Nempe res ardua est, & quæ muliercularum ingenium atq; iudicium superat, gradum caloris huc requisiti definire, præsertim cùm anni tempestas, agrorum ætas, & vitæ ratio, aliaq; huc spectantia simul pensanda veniant, id quod prudentem profectò atq; sagacem Medicum omninò postulat.

Quòd si autem in hoc morbi tempore vel faciendo quicquam, vel omittendo, sanguis ad ebullitionem denuò concitatus fuerit, opus est ut fervor ille consopiatur
iisdem

iisdem artibus, quas jam antea diximus in *tempore separationis* adhibendas esse.

E contrario si contigerit, ut, vel phlebotomiâ minùs opportunè celebratâ, vel admissio frigore, pustulæ resederint, & materiâ recedente fluxus alvi supervenerit (nam residentibus illis absque alvi fluxu, non adeò res periculi plena est, cum vel noctis unius spatio sæpe denuò erumpant plenius) in hoc (inquam) casu Cardiacis utendum est. Sed cavendum tamen, ne in his exhibendis nimis: quamvis enim sanguinem ademeris, fieri tamen potest, ut virium inde jacturam metuens, adeoq; Cardiacis aut fortioribus, aut sæpiùs repetitis utens, novam ebullitionem ex improvise suscites. Nimirum sanguis adhuc tenerior est, & vim calidioris stimuli facilè sentit; unde fit ut sæpe repetitæ ebullitiones in eodem excitentur, quibus ægrorum mors majori jure tribuenda est, quàm

prægressæ venæ sectioni.

Si *Ptyalismus* in hoc morbo supervenerit (quod sæpe in adultis post calidius regimen, & Cardiacæ, contingere cernitur) bona omnia sperare licet. Certè plerique ita malè tractati, huic symptomati salutem suam acceptam referunt. Morbus enim à viâ naturali, quâ se expurgare tentaverat, digressus, novam hanc molitur, per *salivationem* scilicet; proindeq; dehinc minùs de pustulis curandum est, sed spectanda potissimùm est expuitio, conandumque ut quàm laudabili more succedat. Cavendum etiam, ne *Ptyalismum* hunc quovis modo impedias aut interturbes. Quamobrem à gargarismis, sub quocunq; prætextu, abstinenceatur; quorum usu mortem aliquando illatam observavi; dum sputum aliàs exiturum inhiberent. Solùm hîc cerevisiam tenuem levitèr calfactam admiserim, quâ, si opus fuerit, ægrorum ora abluantur.

Pustu-

Pustulis exarescentibus, ac deciduis, æger sedulò purgandus est, præsertim post *variolas Autumnales*.

Nunc verò ut vestigia jam calcata repetam; Rem totam sic paucis expedio. Si filius meus unicus (cujus ego salutem ac vitam vel ipsis *Indiarum* opibus longissimè præpono) ex hoc morbo ægrotaret, hoc ferè modo, nisi forte quidpiam insolens, atq; extra ordinem interveniret, eundem tractari juberem. Et primò quidem illum non decumbere paterer antequam pustulæ prodirent. Dein illis jam apparentibus, non finerem ut intensiori caloris gradu, vel adjectis pluribus stragulis in lecto decumberet, quàm quibus in prosperâ valetudine uti solebat, accenso interim, non nisi hyeme incumbente ipsi usitato foco, sed non nimis luculento. Porò nollem, ut brachia semper stragulis accuratè cooperta detineret, aut in eodem loco semper jaceret,

nempe ne sudores copiosius erumperent, quos ego tum rationibuss jam suprâ allatis, tum ipsâ experientiâ fretus, fidenter affirmo non absque ingenti periculo (præsertim in adolescentibus) accidere posse. Vellem itaq; ut liber in lecto jaceret, locumq; subinde commutaret.

Ad diætam quod attinet, non impedirem, quo minùs tenuiorem cerevisiam, tosto pane paululùm tepefactam, interdum biberet, quem nonnunquam etiam degustaret pro suo arbitrio. Uteretur etiam jusculis avenaceis aliisq; quæ neq; frigoris neq; caloris vim aliquam egregiam obtinent, aut ventriculo concocturo molestiam exhibent. Quinetiam vulgarem illam, rusticamq; diætam non admodum improbarem, nempe ut lacte cum pomo cocto & contuso vesceretur; modò cautum sit, ut eo per vices utatur, & modicè, dempto etiam lactis frigore. Atque hæc sunt omnino quæ

quæ in hoc morbo fieri imperarem, donec decurso stadio jam declinaret, ægrumque purgationi opportunum sisteret.

Verùm objiciet aliquis fortasse, quorsum itaque tot verba de hâc re facta sunt, quandoquidem duabus voculis totum negotium confici poterat, nempe *Nihil agendum?* Cui sic respondeo, Me quidèm non illibentèr hoc molestò opere supersedere potuisse, nisi quòd sententiam meam hactenùs expositam inter duas, easque diversas & oppositas medendi rationes, quarum utraque pari fere imperio inter mortales potita est, collocatam repererim; tum eorum videlicèt, qui venæ sectionem tanquam necessariam imperant, & subinde medicamentis etiam refrigerantibus, ad reprimendam sanguinis ebullitionem nimiam uti solent; tum aliorum, qui Cardiacorum usum vehementèr inculcant, & calefacientis regiminis: nimirum naturam
ram

ram (ut opinantur) ducem secuti, dum morbi malignitatem à centro corporis ad ejusdem peripheriam protrudere nituntur. Sed profectò sententiam nudam nullisq; rationum fulcris subnixam in medium protulisse, nimis absurdum videbatur; sicut è contrario animi mei sensa dissimulasse parum in se probitatis habere existimabam, cum persuasissimus sim, ingentem hominum vim ob utramq; praxim (prout illæ dudum obtinuerunt) interemptam fuisse. Interim lubens fateor (idque in præcedenti tractatu probasse satis mihi videor) in hoc morbo nonnunquam exquisitissimam seduli, ac prudentis Medici operam requiri, qui pro re natâ tum huc tum illuc inclinando, & quasi scenæ inserviando naturæ negotium adjuvet: quanquam hoc ipsum non alibi forsitan fuerit necessarium, quàm ubi cura morbi ex ejusdem naturæ manibus quasi erepta pridem fuit, ægerq; malè

lè atq; imperitè tractatus, Medico
nondum consulto, aut accersito.

Unicam hanc annotatiunculam,
ne quis fortè sinistrâ interpretati-
one mentem meam detorqueat,
aut eam saltem non satis assequa-
tur, postremo loco subjungam.
In præcedenti nempe Diatribâ,
Naturæ nomine sæpius utor, illiq;
varios effectus attribuo, perinde
quasi rem aliquam singularem &
seorsim subsistentem, sed per to-
tam hanc mundi machinam ubiq;
diffusam sub hoc titulo mihi re-
præsentarem, quæ ratione aliquâ
& consilio freta corpora quævis
regeret ac moderaretur: quale
quidpiam de *Mundi Animâ* non-
nulli Philosophorum cogitasse vi-
dentur. Verùm ad me quod atti-
net, uti nec rerum, ita nec ver-
borum novitatem affecto; adeo-
que antiquam quidem vocem, sed
sensu (ni fallor) & sobrio, & à sa-
nis omnibus non intellecto solùm,
verùm etiam usitato, in hisce pa-
gellis usurpavi. Ego enim quoties

Natu-

Naturam nomino, toties *causarum*
naturalium complexum quendam
significari volo; quæ quidem cau-
sæ brutæ licet, atq; omni consilio
destitutæ, non tamen sine summo
consilio reguntur, dum suas quæ-
que operationes edunt, suosq; ef-
fectus exequentur. Nimirum su-
preum illud Numen cuius vii
producta sunt omnia, & à cujuss
nutu dependent, infinitâ suâ sapi-
entiâ sic disponit omnia, ut ad
opera destinata se certo quodam
ordine atque methodo accingant,
neque frustrâ quicquam molita,
neque nisi quod optimum est, ac-
toti Rerum Fabricæ, suisq; priva-
tis naturis maximè accommodum,
exequentia: perinde atque auto-
mata non pro suo, sed artificis
consilio moventur.

FINIS.

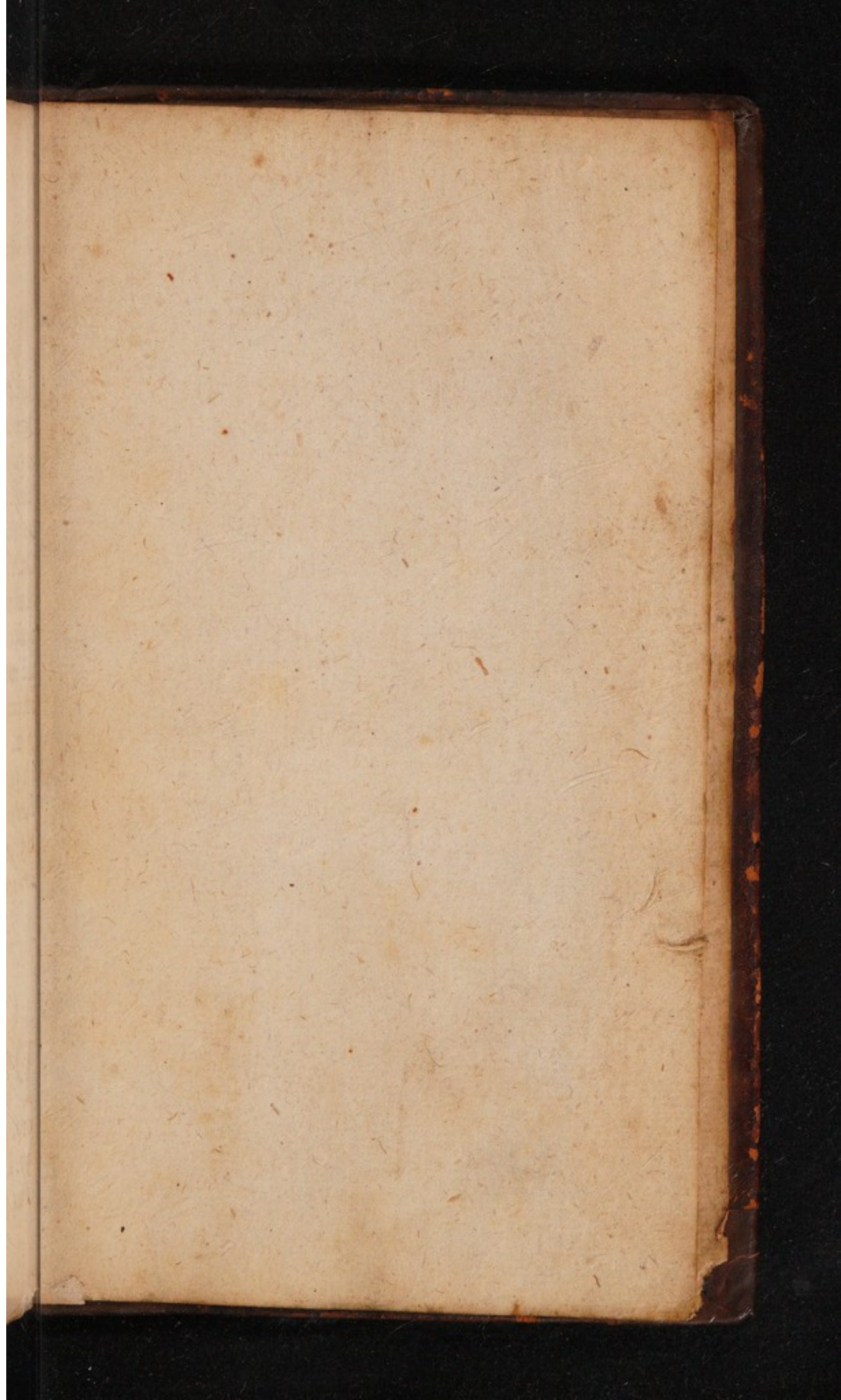
Monita ad Lectorem.

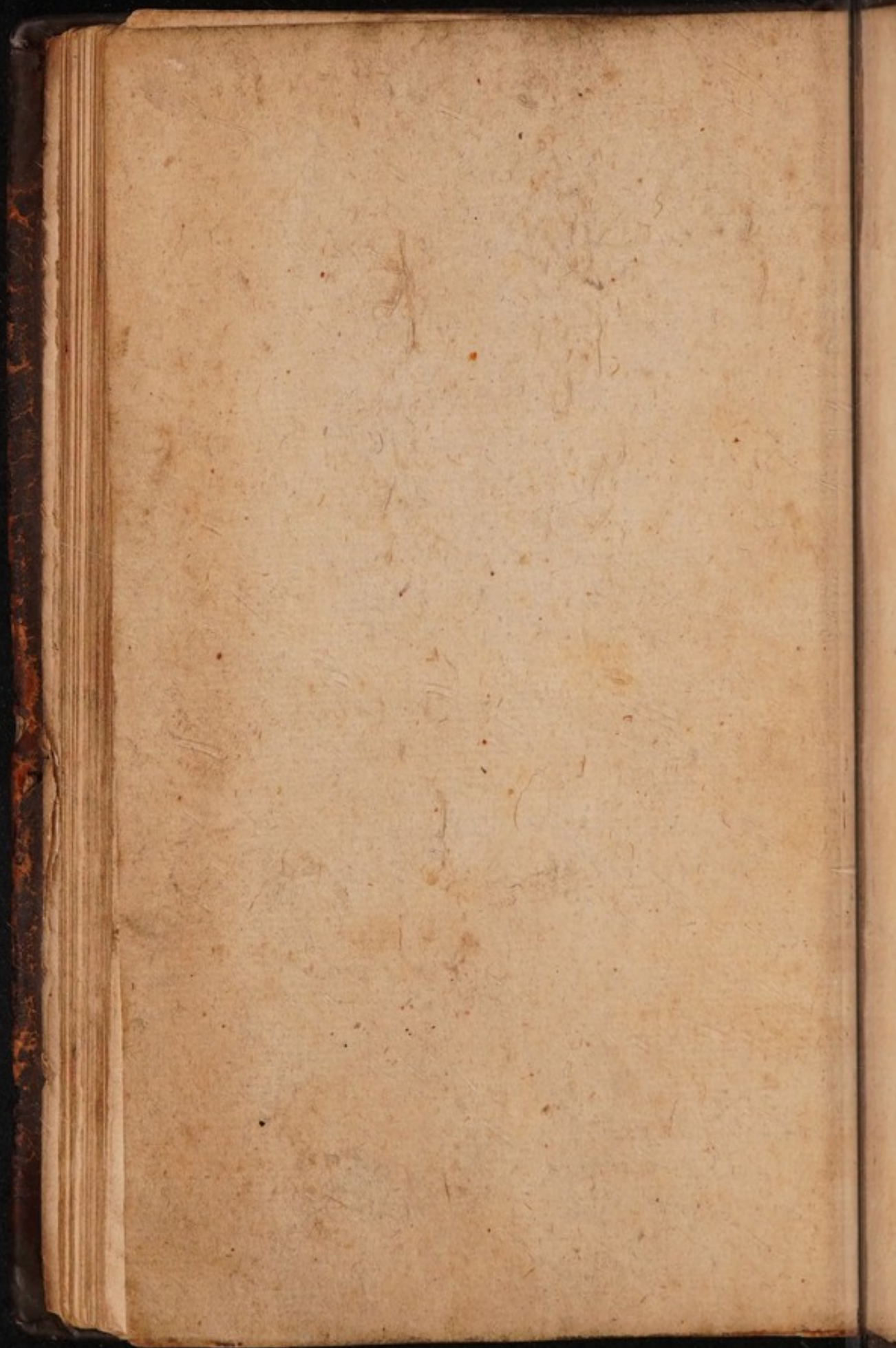
1. **M**Onendus est Lector inferi debuisse *pag. 66.* immediatè post verba, *inferre videbar.* Quando verò post sufficientem sanguinis missionem symptomata remisere, ægerq; ab hoc affectu magnam partem levatus videtur, Catharticum quoddam ex lenientibus est exhibendum: secus enim periculum est, ne *Pleuritis*, cum suâ naturâ admodum sit recidua, iterum recrudescat.

2. Integra illa Paragraphe quæ in *pag. 78.* incipit his verbis *Atq; hæc sunt*, transferrenda est in *pag. 85.* & inferenda post hæc verba *iri confido.*

ERRATA.

Pag. 1. l. 13. l. sit. p. 6. l. 3. l. quamvis. p. 29. l. 13. l. fortiora. p. 31. l. 10. l. apparatus. p. 97. l. 2. l. primùm invaserit. pag. 104. l. 14. l. his.

368

